

Lovforslag nr. L 144. Fremsat den 17. marts 1982 af ministeren for kulturelle anliggender

Forslag

til

Lov om biblioteker

Kapitel 1

Formål m.v.

§ 1. De offentlige biblioteker er en helhed. De skal fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet gennem informationsvirksomhed, og ved at stille bøger og andet egnet materiale vederlagsfrit til rådighed for enhver, der har bopæl i landet.

Stk. 2. De offentlige biblioteker skal udvide kendskabet til bibliotekerne og deres virksomhed, herunder give vejledning i biblioteksbenyttelse.

Stk. 3. De offentlige biblioteker kan afholde kulturelle og folkeoplysende arrangementer, hvortil offentligheden har gratis adgang. Bibliotekerne kan endvidere bistå andre med gennemførelsen af kulturelle arrangementer.

Stk. 4. Loven finder anvendelse på offentlige biblioteker bortset fra de skolebiblioteker, der er omfattet af lov om folkeskolen, og institutbiblioteker. Bestemmelserne i loven finder dog anvendelse på de nævnte skolebiblioteker og institutbiblioteker samt andre biblioteker, hvis det er særligt fastsat.

§ 2. Folkebibliotekerne skal give børn og voksne mulighed for oplevelse, faglig orientering, kundskabstilegnelse og selvstændig meningsdannelse.

Stk. 2. Folkebibliotekerne skal stille samlinger af musikbærende materialer til rådighed.

Stk. 3. Folkebibliotekerne kan etablere kunstbiblioteksvirksomhed.

Stk. 4. Folkebibliotekerne skal formidle såvel offentlig som anden information herunder information om samfundsspørgsmål.

Stk. 5. Folkebibliotekerne skal varetage den biblioteksbetjening, der er nødvendig for den daglige virksomhed i henhold til lov om fritidsundervisning m.v.

§ 3. Forskningsbibliotekerne skal stille speciallitteratur, andet egnet materiale samt offentlig og anden information til rådighed for forskning, videregående uddannelse og andre brugere.

Stk. 2. Det kongelige Bibliotek har, udover de opgaver, der er nævnt i stk. 1., som Danmarks nationalbibliotek den særlige opgave at indsamle og opbevare den nationale litteratur og andet tilsvarende materiale og skal virke som bogmuseum.

Stk. 3. Statsbiblioteket har, udover de opgaver, der er nævnt i stk. 1., som overcentral for folkebibliotekerne den særlige opgave at stille materiale til rådighed for disse.

§ 4. Det skal tilstræbes, at offentlige og offentlig støttede uddannelsinstitutioner, hvis biblioteksbetjening ikke varetages af et forskningsbibliotek, opretter et bibliotek. For folkeskolen gælder dog de særlige regler om skolebiblioteker i lov om folkeskolen.

Stk. 2. Biblioteket skal samarbejde med andre biblioteker med hensyn til bogvalg og biblioteksteknik. Biblioteket kan indgå aftale om biblioteksbetjening med andre institutioner.

Stk. 3. Folkebibliotekerne og forskningsbibliotekerne skal støtte og supplere biblio-

teksvirksomheden ved offentlige og offentlig støttede uddannelsesinstitutioner.

Kapitel 2

Biblioteksdirektoratet m.v.

§ 5. Under Ministeriet for Kulturelle Anliggender oprettes et biblioteksdirektorat.

Stk. 2. Direktoratet varetager Ministeriet for Kulturelle Anliggender's opgaver inden for biblioteksområdet, herunder administrationen af bibliotekslovgivningen, med mindre andet er fastsat.

Stk. 3. Direktoratet skal blandt andet yde faglig rådgivning og anden bistand til offentlige biblioteker og myndigheder og tilrettelægge lånesamarbejdet mellem de offentlige biblioteker.

Stk. 4. Direktoratet afgiver indstilling til ministeren for kulturelle anliggender om fastsættelse af regler efter denne lov og om fordeling af statstilskud efter §§ 27 og 28.

§ 6. Ministeren for kulturelle anliggender kan fastsætte nærmere regler om adgang til at klage over direktoratets afgørelser i enkelt-sager, herunder at direktoratet har den endelige administrative afgørelse af sagerne.

§ 7. Ministeren for kulturelle anliggender nedsætter et nationalbibliografisk råd og fastsætter regler for dets virksomhed. Direktoratet påser i samarbejde med Det nationalbibliografiske Råd, at den danske nationalbibliografi udarbejdes og udgives.

§ 8. Ministeren for kulturelle anliggender nedsætter et biblioteksfagligt landsudvalg og fastsætter regler for dets virksomhed. Det biblioteksfaglige Landsudvalg er rådgivende for Biblioteksdirektoratet.

§ 9. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter efter aftale med vedkommende minister, og efter indstilling fra Biblioteksdirektoratet, regler om lånesamarbejdet mellem offentlige biblioteker, institutbiblioteker og skolebiblioteker.

Stk. 2. Ministeren for kulturelle anliggender kan pålægge offentlige biblioteker og institutbiblioteker at følge generelle bibliotekstekniske retningslinier, herunder retningslinier for katalogisering og klassifikation. Hvor pålægget medfører udgifter for kom-

muner kan pålægget først meddeles efter forhandling med vedkommende kommunale organisation. Pålæg til biblioteker, der henhører under en anden minister, gives efter aftale med vedkommende minister.

Stk. 3. Ministeren for kulturelle anliggender kan fastsætte regler om, at de offentlige biblioteker, skolebiblioteker og institutbiblioteker skal give Biblioteksdirektoratet oplysninger om deres virksomhed og økonomi.

Kapitel 3

Folkebiblioteker

§ 10. Enhver kommune skal stille folkebiblioteksbetjening til rådighed for kommunen.

Stk. 2. En kommune kan opfylde forpligtelsen efter stk. 1 ved at drive et folkebibliotek alene eller i fællesskab med en anden kommune eller ved at indgå en overenskomst om folkebiblioteksbetjening med en anden kommune.

Stk. 3. En overenskomst, hvorved en kommune påtager sig en del af folkebiblioteksbetjeningen af en anden kommune skal godkendes af ministeren for kulturelle anliggender.

§ 11. Til at varetage arbejdet i folkebiblioteket ansættes bibliotekarer og andre medarbejdere. Den ledende bibliotekar skal være faguddannet og heltidsbeskæftiget.

§ 12. Ved materialevalget skal der lægges vægt på kvalitet, aktualitet og alsidighed og ikke på religiøse, moralske eller politiske holdninger.

§ 13. Kommunalbestyrelsen udfærdiger et reglement for benyttelsen af biblioteket.

§ 14. Inden for kommunen skal der tilstræbes ligelig adgang til biblioteksbetjening.

Stk. 2. Hvor forholdene gør det nødvendigt, skal der oprettes filialer. Både hovedbibliotek og filialer skal omfatte samlinger for børn.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal etablere biblioteksbetjening af personer, der er afskåret fra selv at komme på biblioteket.

Stk. 4. Det tilstræbes, at udgifter til betjening efter stk. 3. i institutioner, der drives af staten, amtskommunen eller andre kommu-

ner, afholdes af institutionen. Der oprettes overenskomst herom med kommunen.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen kan iøvrigt indgå aftale om biblioteksmæssigt samarbejde med offentlige eller private virksomheder og institutioner.

§ 15. Kommunalbestyrelsen udarbejder en plan for folkebibliotekets virksomhed. Planen indsendes til Biblioteksdirektoratet, der kan udtale sig derom.

Stk. 2. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter nærmere regler om udarbejdelsen af biblioteksplanerne.

Kapitel 4

Centralbiblioteker

§ 16. For hver amtskommune skal et folkebibliotek tillige virke som centralbibliotek.

Stk. 2. Ministeren for kulturelle anliggender afgør efter forhandling med amtsrådet, hvilket folkebibliotek der skal være centralbibliotek for amtskommunen.

Stk. 3. Den ledende bibliotekar ved et centralbibliotek ansættes af kommunalbestyrelsen efter udtalelse fra amtsrådet.

§ 17. Centralbiblioteket skal supplere samlingerne i folkebibliotekerne inden for amtskommunen ved at stille information og materiale til rådighed og formidle lån fra andre biblioteker. Centralbiblioteket skal rådgive folkebibliotekerne inden for amtskommunen og virke for samordning af biblioteksvirksomheden i amtskommunen.

Stk. 2. Centralbiblioteket bistår amtsrådet i spørgsmål, der vedrører biblioteksvirksomhed.

Stk. 3. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter, efter forhandling med Amtsrådsforeningen i Danmark og Kommunernes Landsforening, de nærmere bestemmelser om centralbiblioteksvirksomheden.

§ 18. Amtskommunen indgår overenskomst med centralbibliotekets hjemstedskommune om centralbiblioteksvirksomheden.

Stk. 2. Amtskommunen afholder udgiften til centralbiblioteksvirksomheden. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter, efter forhandling med Amtsrådsforeningen i Danmark og Kommunernes Landsforening, nærmere regler herom.

§ 19. Amtsrådet udarbejder en plan for centralbibliotekets virksomhed. Planen indsendes til Biblioteksdirektoratet, der kan udtale sig derom.

Stk. 2. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter nærmere regler om udarbejdelsen af centralbiblioteksplanerne.

Kapitel 5

Forskningsbiblioteker

§ 20. Ved de forskningsbiblioteker, der hører under Ministeriet for Kulturelle Anliggender og betjener en højere uddannelsesinstitution, nedsættes et biblioteksudvalg.

Stk. 2. Forskningsbibliotekets leder eller den, lederen udpeger, er formand for biblioteksudvalget, som iøvrigt skal bestå af repræsentanter for bibliotekets personale og for brugerne.

§ 21. Biblioteksudvalgets formål er at fremme samarbejdet mellem biblioteket, uddannelsesinstitutionen og dennes eventuelle institutbiblioteker, samt andre brugere.

Stk. 2. Biblioteksudvalget udarbejder bibliotekets budgetforslag og en plan for bibliotekets virksomhed, der indsendes til Biblioteksdirektoratet til godkendelse.

Stk. 3. Biblioteksudvalget udarbejder et reglement for biblioteksbenyttelse og fastsætter retningslinier for bibliotekets indkøbspolitik. Hvis der ved den højere uddannelsesinstitution er oprettet institutbiblioteker, skal udvalget, efter aftale med institutterne, udarbejde fælles retningslinier for bibliotekets og institutbibliotekernes indkøbspolitik og for det samlede materiales fordeling mellem biblioteket og institutbibliotekerne.

Stk. 4. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter nærmere regler for udvalgenes sammensætning og virksomhed.

§ 22. Ved forskningsbiblioteker, der ikke er forpligtet til at nedsætte biblioteksudvalg, har lederen ansvaret for de i § 21, stk. 1. – 3. nævnte opgaver.

§ 23. Et forskningsbibliotek kan ingå aftale med andre institutioner om disses biblioteksbetjening. Aftalen skal godkendes af Biblioteksdirektoratet.

§ 24. Et forskningsbibliotek kan modtage tilskud fra anden side end statskassen og kan oprette fonde og legater for sådanne tilskuds-midler. Disse fonde og legater holdes uden for statskassen, og der kan alene rådes over dem af de styrelser, der er nedsat af biblioteket selv i overensstemmelse med de vedtægter, der er fastsat for det enkelte fond eller legat.

Kapitel 6

Almindelige bestemmelser

§ 25. Personer, der virker ved offentlige biblioteker, må ikke videregive oplysninger til uvedkommende om de enkelte brugeres benyttelse af biblioteket.

§ 26. De offentlige bibliotekers reglementer kan indeholde bestemmelser om en afgift for overskridelse af lånetiden.

Stk. 2. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter nærmere regler herom.

Kapitel 7

Statstilskud

§ 27. Der ydes årlige statstilskud til:

1. Nationalbibliografien og andre bibliografiske udgivelser,
2. Centrale organisationers løsning af fællesopgaver,
3. Folkebibliotekernes Depotbibliotek,
4. Biblioteksbetjening af forsvarets og civilforsvarets tjenestesteder,
5. Søfartens Bibliotek,
6. Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv,
7. Kunstindustrimuseets Bibliotek,
8. Udenrigspolitisk Selskabs Bibliotek,
9. Mellempolitisk Samvirkes Bibliotek,
10. Biblioteksbetjening af indvandrere,
11. Biblioteksbetjening af blinde og svagtseende,
12. Biblioteksbetjening af Christiansø og
13. Det tyske mindretals biblioteker i Sønderjylland.

Stk. 2. Der kan ydes statstilskud til andre private eller selvejende biblioteker.

Stk. 3. Ministeren for kulturelle anliggender kan fastsætte, at private og selvejende biblioteker, der modtager statstilskud, skal indgå i de offentlige bibliotekers lånesamarbejde, skal følge de af Biblioteksdirektoratet udarbejdede bibliotekstekniske retningslinier, herunder retningslinier for katalogisering og klassifikation samt give Biblioteksdirektoratet oplysning om deres virksomhed og økonomi.

§ 28. På finansloven opføres en rådighedssum til offentlige bibliotekers fællesopgaver, fællesopgaver for folkebiblioteker eller for forskningsbiblioteker, og særlige opgaver ved enkelte offentlige biblioteker. Rådighedssummen kan anvendes til forsøgsvirksomhed og udviklingsarbejde.

Stk. 2. Ministeren for kulturelle anliggender fordeler rådighedssummen efter indstilling fra Biblioteksdirektoratet.

Kapitel 8

Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser m.v.

§ 29. Loven træder i kraft den 1. januar 1983.

Stk. 2. § 2, stk. 2, § 11, 2. pkt. og § 14, stk. 2, 1. pkt. og stk. 3, træder dog først i kraft den 1. januar 1986.

Stk. 3. Indtil 1. januar 1986 kan en kommunalbestyrelse forbeholde musiksamlinger for kommunens beboere.

§ 30. Ministeren for kulturelle anliggender udfærdiger nærmere bestemmelser om lovens gennemførelse.

§ 31. Lov om folkebiblioteker m.v., jfr. bekendtgørelse nr. 600 af 9. december 1975, ophæves.

§ 32. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Bibliotekskommissionen

Gennem de senere år er ønsket om en fastere organisation af det samlede danske biblioteksvæsen fremsat med voksende styrke, og Ministeriet for Kulturelle Anliggender nedsatte derfor i 1976 en kommission, der som led i udformningen af en national informations- og kulturpolitik skulle stille forslag om de ændringer i dansk biblioteksvæsens målsætning og struktur, som er nødvendige, for at de offentlige bibliotekers ressourcer både samfundsøkonomisk og kulturpolitisk kan anvendes så hensigtsmæssigt som muligt.

Kommissionen skulle behandle spørgsmålet om de overordnede organer, som bør indgå i det offentlige biblioteksvæsens struktur, herunder problemer i forbindelse med den centrale administration af folke- og forskningsbiblioteksvæsenet. Kommissionen skulle undersøge, hvordan man kan styrke samarbejdet mellem de forskellige bibliotekstyper, samt hvilke muligheder, der er for etablering eller videre udbygning af fælles institutioner. Den skulle endvidere drøfte afgrænsningen mellem de forskellige bibliotekstypers virkeområde og opgaver, blandt andet med henblik på alle grene af undervisningssektoren.

Kommissionen skulle fremkomme med forslag om forskningsbiblioteksvæsenets fremtidige struktur og styrelse og drøfte folkebibliotekernes målsætning og struktur, herunder problemer i forbindelse med en tilskudsomlægning samt den centrale administration og rådgivning på området. Spørgsmålet om folkebibliotekernes indkøbs- og kassationspolitik skulle indgå i kommissionsbehandlingen, og endelig var kommissionen bemyndiget til at drøfte andre biblioteksproblemer af faglig strukturel karakter og fremkomme med forslag til deres løsning.

Bibliotekskommissionen afgav i 1979 »Biblioteksbetænkningen 1979« (betænkning nr. 878).

Lovforslaget er udarbejdet på grundlag af det lovudkast, som bibliotekskommissionens flertal fremlagde i betænkningens kapitel 10.

Biblioteksvæsenet

Loven fastslår som hovedprincip, at de offentlige biblioteker udgør en helhed. Loven finder direkte anvendelse på biblioteker, der ejes af staten, primærkommunerne eller amtskommunerne, bortset fra skolebiblioteker og institutbiblioteker. Lovgivningen om skolebiblioteker findes i lov om folkeskolen m.v. af 26. juni 1975.

Blandt de offentlige ejede biblioteker kan der skelnes mellem to hovedtyper: de fuldt offentligt tilgængelige biblioteker og de biblioteker, som ikke er fuldt offentligt tilgængelige.

Til den første hovedtype hører folkebibliotekerne og en række forskningsbiblioteker, som foruden at være hovedbiblioteker for højere uddannelsesinstitutioner eller forskningsinstitutioner udgår direkte stiller deres service til rådighed for enhver, som har brug for den.

Til den anden hovedtype hører de biblioteker, hvis anskaffelsesforpligtelse gælder en institution, og som ikke er direkte offentlig tilgængelige. Det drejer sig i første række om biblioteker i uddannelsesinstitutioner som folkeskolen, gymnasier, seminarier, erhvervsskoler og de højere læreanstalters institut- og laboratoriebiblioteker. Herhen hører også biblioteker i den offentlige administration, medicinske fagbiblioteker i sygehuse, biblioteker i forskningsinstitutioner, arkiver, museer osv.

Lovforslaget omfatter med de ovenfor nævnte modifikationer i sin helhed alle offentlige biblioteker uanset den ressortmæssige placering. Der må ved afgørelsen af omfanget af de pligter, der i henhold til loven kan pålægges bibliotekerne, tages hensyn til, hvilke særlige formål bibliotekerne er oprettet for at tilgodese, om de er offentligt tilgængelige og eventuelle bevillingsforudsætninger. For så vidt angår biblioteker, der henhører under andre ministerier end Ministeriet for Kulturelle Anliggender, må der normalt forudsættes accept fra vedkommende minister.

Forskningsbibliotekerne

Det foreslås, at loven skal omfatte både folkebibliotekerne og de offentlige forskningsbibliote-

ker, idet både Bibliotekskommissionen og Ministeriet for Kulturelle Anliggender har lagt afgørende vægt på en helhedsbetragtning af det offentlige danske biblioteksvæsen.

Forskningsbibliotekerne kan være selvstændige eller organisatorisk tilknyttet en forsknings- eller uddannelsesinstitution.

Mens der har været lovgivet om folkebibliotekerne siden 1920, har forskningsbibliotekernes virksomhed ikke været lovfæstet, bortset fra de særlige regler i § 10 i lov nr. 362 af 13. juni 1973 om styrelsen af højere uddannelsesinstitutioner, og lov nr. 160 af 1. juli 1927 om pligtaflevering af tryksager til offentlige biblioteker.

En lov, der også omfatter forskningsbibliotekerne, vil give bedre muligheder for at sikre koordinering, standardisering og rationalisering inden for biblioteksvæsenet som helhed. I forbindelse med lovens gennemførelse forudsættes et antal forskningsbiblioteker overført fra Undervisningsministeriet til Ministeriet for Kulturelle Anliggender.

I forbindelse med denne ændring af forskningsbiblioteksvæsenets struktur vil det være rimeligt at søge at forbedre forskningsbibliotekernes betjeningsniveau.

Folkebibliotekerne

Ved lovens ikrafttræden ophæves den gældende lov om folkebiblioteker m.v., og det hidtidige statslige driftstilskud afløses af et tilskud efter objektive kriterier (bloktilskud). Refusionssatserne blev reduceret i 1975, så den nu udgør mindre end 1/5 af de samlede driftsudgifter, og refusionsordningen har ikke længere afgørende betydning for folkebibliotekernes opbygning og udvikling.

Ved omlægning fra refusion til bloktilskud konverteres de hidtidige driftstilskud til kommuner og amtskommuner samt en del af dispositionssummen til bloktilskud.

Den endelige fastlæggelse af bloktilskud til kommuner og amtskommuner vil ske i forbindelse med fastsættelse af det samlede bloktilskud ved den ordinære forhandling forud for det finansår, hvor bloktilskudsordningen træder i kraft.

For at opnå en så ligelig og ensartet betjening som muligt foreslås indført et krav om faglig biblioteksbetjening med heltidsåbning i alle kommuner. Derudover er der stillet forslag om obligatorisk planlægning på folkebiblioteksområdet. Der indgår krav om øget filialdækning og betjening af personer, der er afskåret fra selv at komme på biblioteket.

Musiksamlinger er en selvfølgelig del af bibliotekstilbuddet i mange kommuner. Det er derfor naturligt at stille forslag om, at denne del af biblioteksvirksomheden stilles til rådighed i alle kommuner. Mange steder vil en musiksamling være en naturlig samarbejdsopgave for flere kommuner.

Indførelse af faglig betjening, opbygning af musiksamlinger, udbygning med nødvendige filialer samt indførelse af betjening af personer, der er afskåret fra at komme på biblioteket, skal ifølge lovforslaget ske trinvis over en 3-årig periode, således at en minimumsforpligtelse ifølge lovforslaget er opfyldt pr. 1. januar 1986.

Ved lovforslaget tilstræbes det tillige at gennemføre en forbedret biblioteksbetjening af blinde og andre læsehandicappede samt af indvandrerne. Endeligt forslag om biblioteksbetjening af blinde og stærkt svagseende afventer en betænkning fra det udvalg, der er nedsat om dette spørgsmål.

Uddannelsesinstitutionsbiblioteker

De uddannelsesinstitutioners biblioteker, som ikke er fuldt offentlig tilgængelige, hører organisatorisk til uddannelsesinstitutionerne. De skal tjene deres særlige formål, og bibliotekernes samlinger sigter primært mod at dække institutionernes behov.

Disse biblioteker kan efter nærmere regler forpligtes til at deltage i lånesamarbejdet og til at følge generelle bibliotekstekniske retningslinier.

Bibliotekskommissionen har foreslået, at offentlige og offentlig støttede uddannelsesinstitutioner på alle niveauer forpligtes til at oprette den bibliotekstjeneste, der er nødvendig for den daglige virksomhed. Dette forslag kan ikke gennemføres inden for de nuværende bevillingsrammer, men Undervisningsministeriet og Ministeriet for Kulturelle Anliggender er enige med Bibliotekskommissionen i, at en styrkelse af biblioteksfunktionen ved disse institutioner er meget ønskelig. Det forudsættes derfor, at der oprettes biblioteker ved uddannelsesinstitutionerne, hvor dette ikke allerede er sket, så hurtigt de økonomiske muligheder tillader det.

I princippet bør den enkelte uddannelsesinstitution råde over sit eget basisbibliotek. Ud over amtscentralerne for undervisningsmidler varetager de offentlig tilgængelige biblioteker funktionen som biblioteksmæssig overbygning, og folke- og forskningsbibliotekerne forpligtes ved lovforslaget til fortsat at støtte og supplere biblioteksvirksomheden ved de offentlige og offentlig støttede uddannelsesinstitutioner.

Samarbejdet mellem uddannelsesbibliotekerne og de øvrige offentlige biblioteker må sikres ved generelle retningslinjer og lokale overenskomster, kontaktudvalg o.l. Efter lovforslaget nedsættes biblioteksudvalg ved forskningsbiblioteker, der betjener højere uddannelsesinstitutioner og som hører under Ministeriet for Kulturelle Anliggender.

Skolebiblioteker i folkeskolen

Lovbestemmelser om biblioteksbetjening i uddannelsesinstitutioner har indtil nu kun eksisteret for folkeskolens vedkommende, når man bortser fra reglerne i lov af 13. juni 1973 om styrelsen af højere uddannelsesinstitutioner.

De nugældende regler om skolebiblioteker i folkeskolen er optaget som kapitel 4 i folkebiblioteksloven af 1964. Efter § 12, stk. 1, i loven bør det tilstræbes, at der ved alle skoler i folkeskolen oprettes et skolebibliotek som led i det kommunale skolevæsen og i samarbejde med folkebiblioteket med hensyn til budget, bogvalg og biblioteksteknik. I kraft af dette samarbejde omfattes skolebibliotekerne af den gældende driftstilskudsordning. Den centrale administration af skolebibliotekerne er henlagt til undervisningsministeren.

Ved lov nr. 313 af 26. juni 1975 om folkeskolen er det lovmæssige grundlag for skolebiblioteksvirksomheden overført til folkeskoleloven, bl.a. med den virkning, at driftstilskuddet på skolebiblioteksområdet omlægges til bloktilskud. Det har dog været en forudsætning, at de nye bestemmelser om skolebiblioteker først skulle træde i kraft, når kapitel 4 i folkebiblioteksloven ophæves ved en ny bibliotekslov.

Skolebibliotekerne bør fortsat styrkes. Deres standard må ikke forringes, men de bør opretholdes på et niveau, der medfører, at de kan tjene deres formål.

Skolebibliotekerne er mere end biblioteker for undervisningsmidler. De dækker i høj grad også et alment kulturelt læsebehov hos børnene. Der må lægges vægt på, at mulighederne for fritidslæsning udvides.

Der må også lægges stor vægt på skolebibliotekernes sammenhæng med det øvrige bibliotekssystem og på benytternes lettest mulige overgang fra den ene bibliotekstype til den anden.

Det hidtidige obligatoriske samarbejde med folkebibliotekerne med hjemmel i folkebibliotekslovens § 17 forudsættes afløst af et frivilligt samarbejde efter retningslinier, som fastsættes af den enkelte kommunalbestyrelse. Disse retningslinier skal blandt andet tage sigte på, at ressourcerne

udnyttes bedst muligt f.eks. gennem koordinering mellem skolebiblioteker og folkebibliotek af materialevalg, anskaffelses- og biblioteksteknisk samarbejde. En væsentlig forudsætning for samarbejde mellem undervisningssektoren og folkebibliotekerne er, at de fælles bibliotekstekniske standarder, herunder katalogiseringsreglerne, følges overalt.

Det er både naturligt og nødvendigt, at kommunalbestyrelsen fastlægger de nærmere retningslinier for opgavefordelingen og samarbejdet mellem de to kommunale bibliotekstyper. Målsætningen er at give børnene og de unge de bedst tænkelige muligheder for at udnytte det samlede bibliotekstilbud i deres kommune.

I Indenrigsministeriets kontoplan for kommunerne er udgifter til folkeskolen og skolebiblioteket opført under hvert sit konto-nr. Indenrigsministeriet har oplyst, at der ikke er planer om at ændre denne opdeling ved overgangen til bloktilskud også for skolebiblioteksudgifter. Udgifterne til skolebiblioteket fremgår derfor fortsat af en særlig konto på budgettet. Herved kan kommunalbestyrelsen fastholde sin ret til at fastlægge den årlige bevilling til skolebibliotekerne som til folkebibliotekerne, uafhængig af bevillingerne til skolevæsenet i øvrigt. Ministeriet for Kulturelle Anliggender har ved udarbejdelsen af lovforslaget lagt vægt på disse oplysninger.

Biblioteksdirektorat

For at sikre den nødvendige koordinering inden for det samlede offentlige biblioteksvæsen oprettes et biblioteksdirektorat, samtidig med at det nuværende Bibliotekstilsyn til Rigsbibliotekembedet nedlægges.

Det nuværende Biblioteksråd nedlægges. Til drøftelse af biblioteksfaglige spørgsmål nedsættes Det biblioteksfaglige Landsudvalg.

En rådighedssum for de offentlige biblioteker, foreslås opført på de årlige bevillingslove til afløsning af den hidtidige rådighedssum for folkebibliotekerne.

Biblioteksafgift

Bestemmelserne om biblioteksafgift til danske forfattere og oversættere i den gældende folkebibliotekslovs § 19 foreslås ophævet, idet der samtidig med fremsættelsen af denne lov fremsættes forslag til særlig lov om biblioteksafgift.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser

Lovforslaget hviler, med sine principielle nydannelser, på den gældende folkebibliotekslov og på

eksisterende bestemmelser og praksis vedrørende forskningsbibliotekerne.

Ved bemærkningerne til de enkelte bestemmelser har man søgt at beskrive bestemmelsernes anvendelsesområde i deres helhed, idet man naturligvis særlig har fremhævet ændringer, men man har også givet en redegørelse for den eksisterende situation. Formålet hermed er at give en samlet fremstilling af dansk biblioteksvæsens fremtidige struktur og virksomhed.

Til kapitel I

Formål m.v.

De offentlige bibliotekers formål er beskrevet i kapitel I således, at de fælles formål for folkebiblioteker og forskningsbiblioteker er omtalt i § 1, mens § 2 og § 3 omhandler henholdsvis folkebibliotekernes og forskningsbibliotekernes specielle formål, og § 4 omhandler biblioteksbetjening ved uddannelsesinstitutioner over folkeskoleniveau, der ikke betjenes af et forskningsbibliotek.

Til § 1

Bibliotekernes opgave i samfundet er at indsamle informationsbærende materiale at registrere og ordne materialet, at opbevare det og gøre det tilgængeligt for benytterne.

Denne opgave må nødvendigvis fordeles mellem en række biblioteker og bibliotekstyper, som hver især løser en nærmere afgrænset delopgave, der indgår som et led i det større hele. For at de enkelte bidrag til den samlede løsning kan få den fulde vægt, må samarbejdet mellem bibliotekerne ansues under en fælles kulturpolitisk og samfundsøkonomisk synsvinkel.

Til stk. 1

Bibliotekerne er samfundets lager af information. De er en nødvendig forudsætning for uddannelse, forskning, erhverv og andre sider af samfundslivet, og for den enkeltes deltagelse i kulturlivet og samfundsdebatten.

De offentlige bibliotekers materialesamlinger er ikke begrænset til bøger og tidsskrifter, men omfatter i princippet alle former for informationsbærende materiale. Bibliotekerne kan således til opfyldelse af deres formål stille enhver form for egnet materiale til rådighed.

Materiale i de offentlige biblioteker stilles vederlagsfrit til rådighed for enhver, der har bopæl i landet. Ved biblioteker, der er offentligt tilgængelige, skal som hovedregel alt materiale dels kunne

benyttes på stedet dels kunne hjemlånes for så vidt særlige forhold ikke taler derimod. Udlændinge på besøg i landet kan efter bibliotekets skøn opnå samme ret, eventuelt mod betaling af depositum. »Den frie låneret« for bogligt materiale har været gældende i folkebibliotekerne siden bibliotekslovens revision i 1964 og er almindeligt anerkendt i forskningsbibliotekerne. Den frie låneret lovfæstes med dette forslag for både folkebiblioteker og forskningsbiblioteker, se bemærkningerne til § 5, stk. 3 og § 9.

Det danske biblioteksvæsen deltager tillige i et internationalt lånesamarbejde, og man anser sig tilsvarende forpligtet til at låne til udlandet.

Hjemlån af de offentlige bibliotekers materiale af enhver slags er vederlagsfrit. Hvis biblioteket fremskaffer det ønskede materiale fra en anden samling i Danmark eller udlandet, sker det vederlagsfrit for låneren, selv om biblioteket må erlægge en afgift for hjemtagning

Ud over at stille materiale til rådighed skal de offentlige biblioteker udøve informationsvirksomhed. Ved biblioteker, der er offentlig tilgængelige bør enkeltbenyttede, institutioner og virksomheder ved personlig, telefonisk og skriftlig henvendelse til et bibliotek kunne få besvaret spørgsmål eller få konkrete oplysninger, få henvisninger til eller fortegnelse over litteratur og andet materiale om et givet emne. Det er en selvfølge, at informationsvirksomheden skal have relation til bibliotekets eventuelle særformål.

Men inden for deres nærmere afgrænsede formål skal bibliotekerne søge at formidle information ad alle tilgængelige kanaler. Også denne del af deres service er i princippet vederlagsfri for enhver.

Det vil være ønskeligt om også moderne informationsmetoder som edb-baserede informations- og dokumentationstjenester kan stilles vederlagsfrit til rådighed for brugerne. Omkostningerne ved benyttelsen af sådanne systemer har hidtil været meget betydelige. Nogle biblioteker opkræver derfor nu den afgift, der må erlægges for benyttelsen af visse edb-baserede informationscentre, mens andre lader også denne form for søgning være vederlagsfri for brugerne.

Af hensyn til den usikkerhed, der er omkring omkostningerne ved edb-baserede informations- og dokumentationstjenester, vil bibliotekerne kunne fortsætte den nuværende praksis i forbindelse med opkrævning hos brugeren af den pålagte afgift for benyttelse af edb-baserede informationscentre.

Biblioteksdirektoratet skal følge udviklingen nøje og stille forslag om en finansieringsordning.

Til stk. 2

Efter Socialforskningsinstituttets biblioteksundersøgelse (Folkebiblioteket og befolkningen, 1979) benytter ca. halvdelen af den voksne befolkning og langt de fleste børn bibliotekerne.

Folkebibliotekets såkaldte public relations virksomhed har til formål at udbrede kendskabet til biblioteket og dets service blandt så mange som muligt, også i biblioteksfremmede grupper. Bestemmelsen pålægger alle offentlige biblioteker at intensivere denne virksomhed.

Dette kan ske gennem informationsvirksomhed, ved publikationer, udstillinger, undervisning i litteratursøgning og på anden måde.

De offentlige biblioteker har en særlig opgave overfor uddannelsessøgende ved at give disse en organiseret orientering om bibliotekernes tilbud herunder brug af disse.

Ligesom for folkebibliotekerne er det for forskningsbibliotekerne vigtigt at gøre bibliotekernes tilbud og muligheder kendt for så mange som muligt. Allerede i 1950'erne iværksatte flere forskningsbiblioteker derfor regelmæssige kurser i biblioteksbenyttelse, især for studerende. Disse undervisningstilbud der henvender sig til alle lånere, rummer foruden almindelig vejledning i litteratursøgning og brug af bibliografiske hjælpemidler.

Omfanget af pr-virksomheden bør afpasses efter bibliotekets størrelse og betydning samt efter sammensætningen af den væsentligste brugergruppe.

På centralt plan er der foretaget forskellige pr-fremstød, blandt andet af Danmarks Biblioteksforening og gennem børnebogsuger, ligesom Bibliotekscentralen støtter det lokale arbejde ved udgivelse af boglister og andet materiale. Herudover må det enkelte bibliotek drive en pr-virksomhed afpasset efter det lokale behov i samarbejde med stedlige organisationer, myndigheder, presse osv.

Til stk. 3

Offentlige biblioteker kan supplere og udbyde deres øvrige tilbud med kulturelle og folkeoplysende arrangementer, som afholdes af biblioteket selv eller i samarbejde med andre. Det er dog en selvfølge, at biblioteker, der henhører under en anden institution må respektere de af denne fastsatte bestemmelser om sådan virksomhed og give bevilningsforudsætninger.

Når biblioteket selv er ansvarlig for et arrangement, skal der være offentlig og gratis adgang.

Folkebibliotekerne er i mange kommuner blevet samlingssteder for lokale kulturelle arrangementer, f.eks. debataftener, udstillinger, musikarrangemen-

ter, film- og teaterforestillinger. Arrangementsvirksomheden for børn har haft betydning ikke mindst i egne, hvor det kulturelle tilbud til børn er begrænset.

Folkebibliotekets arrangementsvirksomhed skal i første række støtte og supplere eksisterende kulturel aktivitet. Folkebiblioteket kan fungere som sekretariat for et eventuelt kulturelt samråd og stille lokaler og sekretariatsbistand til rådighed for andre initiativtageres arrangementer.

For et folkebiblioteks egen arrangementsvirksomhed som helhed gælder de samme krav om kvalitet, aktualitet og alsidighed som ved bibliotekets materialevalg.

Til stk. 4

Loven gælder i sin helhed for alle offentlige ejede biblioteker bortset fra skolebiblioteker og institutbiblioteker. Bemærkningerne til en enkelt bestemmelse (§ 9, stk. 1) sonderer mellem biblioteker, der er fuldt offentlig tilgængelige og biblioteker, der ikke er det. Ved offentlig tilgængelige biblioteker forstås biblioteker, der betjener brugerne direkte ved disses henvendelser til biblioteket, og hvortil der offentlig adgang. I modsætning hertil står de ikke fuldt offentlig tilgængelige biblioteker, som f.eks. skolebiblioteker og undervisningsinstitutioners interne arbejdsbiblioteker, hvortil kun en snævrere kreds af offentligheden har adgang.

Til § 2

Til stk. 1

Bestemmelserne i stk. 1 skal sammenholdes med den fælles formålsbestemmelse i § 1. Folkebibliotekerne skal støtte udviklingen af fri og selvstændig meningsdannelse, skabende og kritiske evner og dømmekraft. De skal give børn og voksne adgang til viden af enhver art og mulighed for menneskelig, kunstnerisk og rekreativ oplevelse.

Folkebiblioteket er lokalsamfundets bibliotek. Det enkelte folkebibliotek og dets afdelinger betjener et virkeområde som omfatter en eller flere kommuner. Tilsammen udgør de ca. 250 folkebiblioteker en landsdækkende organisation, der står til rådighed for alle landets borgere.

Folkebibliotekets materialesamlinger skal opbygges til et niveau og et omfang, der svarer til virkeområdets størrelse og behov. Det enkelte bibliotek skal være selvforsynende med det materiale, der kan udnyttes tilstrækkeligt på stedet, og låne det øvrige fra andre biblioteker. Der forudsættes

udarbejdet vejledende retningslinier for folkebibliotekernes materialesamlinger.

Ved bibliotekslovens revision i 1964 blev det muligt for folkebibliotekerne at formidle andet egnet materiale, dvs. audiovisuelt materiale og billedkunst. Udgiften hertil kunne godkendes som driftstilskudsberettiget, men der blev ikke udarbejdet nærmere retningslinier for samlingernes etablering og omfang, og folkebibliotekerne er efter gældende lov ikke forpligtet til at stille dette materiale til rådighed.

Ved audiovisuelt materiale forstås lydbærende og billedbærende materiale som kun kan benyttes ved hjælp af apparatur, f.eks. grammofonplader, lydbånd, dias, billedbånd, film, videogrammer osv.

I dag får børn og voksne en væsentlig del af deres oplevelser, faglige og almene orientering, kundskabstilegnelse og mulighed for selvstændig meningsdannelse gennem ikke-trykte materialer. De audiovisuelle materialer har da også siden 1964 fundet deres naturlige plads i folkebibliotekerne. Det gælder f.eks. musik på grammofonplader eller bånd, lydbøger, sprogkurser på plader eller bånd, litterære og dokumentariske grammofonplader, dias m.v. Nogle materialetyper f.eks. film formidles fortrinsvis ved lån fra regionale eller centrale samlinger.

Nye materialer vinder indpas f.eks. videogrammer hvis indholdsmæssige kvalitet giver anledning til megen debat. En formidling gennem folkebibliotekerne af videogrammer med et fagligt, kunstnerisk og rekreativt indhold kan afbalancere et marked som i dag overvejende domineres af kommercielle interesser. Hele videoområdet, herunder folkebibliotekernes opgaver, behandles iøvrigt i i Mediekommissionen og der forventes en delbetænkning i foråret 1982.

Det er ikke rimeligt at ethvert bibliotek skal stille alle materialetyper til rådighed; mange biblioteker har en sådan størrelse at det ikke er økonomisk forsvarligt at de opbygger egne samlinger. Det bør derfor være muligt for en kommune at samarbejde med andre kommuner eller centralbiblioteket om opbygning af visse samlinger. Der bør også ske en fortsat udbygning af mulighederne for at sådanne materialetyper kan formidles ved lån fra regionale eller centrale samlinger.

Biblioteksdirektoratet skal bidrage til denne udvikling henimod et bibliotekssystem hvor alt publiceret informationsmateriale – uanset fremtrædelsesform – er tilgængeligt for enhver benytter.

Folkebiblioteket skal betjene alle i virkeområdet. Allerede efter den gældende bekendtgørelse om folkebiblioteker skal der være samlinger for

børn i alle bibliotekets afdelinger, og der skal i det hele være lighed i tilbuddet til børn og voksne, f.eks. med hensyn til åbningstider og materialetyper. Børneafdelingerne kan, hvor det ønskes, stille pædagogisk legetøj til rådighed. Lokalerne må i særlig grad tilgodeses børnenes behov at opholde sig længe i biblioteket, og der må ved decentraliseringen tages særlige hensyn til børns muligheder for selv at komme på biblioteket.

Folkebiblioteket bør også lægge vægt på at imødekomme de unges behov for et varieret materialetilbud og for aktiviteter af særlig interesse for aldersgruppen.

Folkebibliotekerne har et særligt ansvar over for benytterne med læsehændicaps. Biblioteksbetjeningen af denne befolkningsgruppe bør forbedres og folkebibliotekerne må derfor anskaffe de nødvendige materialetyper. Der bør på Biblioteksdirektoratets initiativ i højere grad produceres og formidles materialer til læsehændicappede.

Som led i den almindelige betjening af virkeområdets befolkning er det folkebibliotekets opgave at varetage biblioteksbetjening også af blinde og svagseende. Ministeren for kulturelle anliggender har i april 1981 nedsat et udvalg til behandling af blindes og svagseendes biblioteksbetjening. Endelig stillingtagen til spørgsmålene om, hvordan man bedst varetager biblioteksbetjeningen af denne befolkningsgruppe, må afvente resultatet af dette udvalgs arbejde.

Dette gælder også den ressortmæssige placering af Statens Bibliotek og Trykkeri for Blinde, som Bibliotekskommissionen har foreslået overført fra Socialministeriet til Ministeriet for Kulturelle Anliggender.

Til stk. 2

I overensstemmelse med Bibliotekskommissionens betænkning foreslås, at det bliver obligatorisk for alle folkebiblioteker at stille samlinger af musikbærende materialer (grammofonplader og bånd) til rådighed for benytterne. Forpligtelsen indebærer også at materialet skal kunne lånes hjem.

70 biblioteker med tilsammen ca. 2,7 mill. indbyggere har i dag samlinger af musikbærende materialer til udlån og ca. 40 biblioteker med tilsammen ca. 0,9 mill. indbyggere har samlinger til benyttelse på stedet eller samlinger under opbygning.

Størsteparten af de biblioteker der ikke har samlinger af musikbærende materialer findes i mindre kommuner og det er ikke rimeligt at de alle opbygger selvstændige samlinger. Opbygningen af samlingerne bør i hvert amt ske i et sam-

bejde mellem alle biblioteker med centralbiblioteket som koordinator. Kommunerne kan opfylde forpligtelsen enten alene eller ved samarbejde med en nabokommune eller centralbiblioteket, jfr. § 10, stk. 2, i lovforslaget.

Der vil være behov for en overbygning på landsplan, hvorfra ældre og mere specielle titler kan lånes.

Den fremtidige overbygning for musikbærende materialer og landets forsyning med kor- og orkestermaterialer bør fastlægges på baggrund af en vurdering af de eksisterende centrale samlinger, bl.a. Det Kongelige Bibliotek, Statsbiblioteket og Nationaldiskoteket.

Hvad specielt dansk musik angår er det vigtigt med et samarbejde mellem bibliotekerne og Det danske Musikinformationscenter (MIC), oprettet i 1979 i henhold til lov nr. 306 af 10. juni 1976 om musik.

Til stk. 3

Samlinger af mangfoldiggjort kunst (plakater, grafik osv.) er egnet materiale efter lovforslagets formål. Det er ønskeligt at folkebibliotekerne fortsat opbygger samlinger af disse materialer. Andre kunstformer (f.eks. malerier og skulpturer) tilgodeses gennem dias, reproduktioner i kunstbøger, udstillinger o.lign. Kunstudstillingsvirksomhed, som evt. kan ske i samarbejde med kunstmuseer og kunstforeninger, bør prioriteres højt.

Til stk. 4

De offentlige bibliotekers informationsvirksomhed, jfr. § 1, stk. 1, i lovforslaget, vil variere efter bibliotekets størrelse og karakter men principielt skal ethvert bibliotek danne indgang til samfundets samlede informationsmængde.

Der produceres en voksende mængde dokumentations- og informationsstof på f.eks. film og video. En lige så åben og fri adgang til dette stof som til det trykte materiale er en forudsætning for informationsfriheden i samfundet og bibliotekerne er velegnede til at løse denne opgave.

Det nære samarbejde mellem folkebiblioteker og forskningsbiblioteker om informationsvirksomheden bør udbygges, specielt om informationsteknologi (teledata m.v.).

I betænkningerne om udvidet statslig information om love m.v. og om kommunalt nærdemokrati (Betænkning 787/1977 og 798/1977) peges der på folkebibliotekerne som et væsentligt led i den offentlige informationstjeneste. Folkebibliotekerne må derfor altid råde over aktuelt informationsma-

teriale. De bør f.eks. løbende modtage det offentligt tilgængelige materiale, som produceres i lokale forvaltninger og institutioner, og stille det til rådighed for brugerne. Der bør løbende foretages en registrering af statslige publikationer, så bibliotekerne hurtigt får kendskab til deres eksistens, og Statens Informationstjeneste bør inddrages i en tilfredsstillende distributionsordning.

Det er en naturlig opgave for et folkebibliotek at opbygge en lokalhistorisk samling af trykt og andet egnet materiale og at udføre lokalbibliografisk arbejde. Dette bør koordineres med arkiverens virksomhed, især når der findes et lokalhistorisk arkiv, eventuelt således at dette arkiv drives som en afdeling af folkebiblioteket.

Til stk. 5

Det pålægges efter forslaget folkebibliotekerne at varetage den biblioteksbetjening, der er nødvendig også for den daglige virksomhed i henhold til lov om fritidsundervisning m.v. (grundfunktionen). Ved fritidsundervisning forstås i denne sammenhæng de for tiden i bekendtgørelse nr. 316 af 27. juni 1980 af lov om fritidsundervisning m.v. omhandlede aftenskoler, aftenhøjskoler, studiekredse, foredragsrækker, interessegrupper for voksne, erhvervsmæssige kurser, interessegrupper for børn og unge samt specialundervisning.

Betjeningen af fritidsundervisningen skal omfatte f.eks. bøger, tidsskrifter, sprogkurser på gramofonplader eller bånd, andre plader og bånd samt dias med litterært, dokumentarisk, informativt, fagligt indhold.

En overbygningsfunktion for biblioteksbetjeningen kan udøves enten af folkebibliotekerne eller af forskningsbibliotekerne.

Til § 3

Til stk. 1

Bestemmelserne i stk. 1 skal ligesom for folkebibliotekernes vedkommende sammenholdes med den fælles formålsbestemmelse i § 1.

Forskningsbibliotekernes særlige forpligtelse er at anskaffe videnskabelig litteratur og andet materiale efter forskningens, den videregående uddannelses og andre brugeres behov, herunder den offentlige forvaltnings- og erhvervenes behov.

De offentlige forskningsbibliotekers anskaffelser står til rådighed for enhver, der enten ved direkte henvendelse eller gennem et andet bibliotek ønsker at gøre brug af samlingerne. Se bemærkningerne til § 5, stk. 3 og § 9, stk. 1.

Til stk. 2

Det vigtigste grundlag for nationalbibliotekets indsamlingsvirksomhed af danske publikationer er den såkaldte pligtafleveringslov, lov nr. 160 af 1. juli 1927 om pligtig aflevering af tryksager til offentlige biblioteker. I Sverige er der 8. juni 1978 gennemført en ny »lag om pliktexemplar av skrifter och ljud- og bildupptagningar«, som væsentligt udvider omfanget af pligtafleveret materiale. Blandt andet af hensyn til de i nyere tid opståede metoder til mangfoldiggørelse forbereder Rigsbibliotekembedet en revision af den danske pligtafleveringslov, således at pligtafleveringen kommer til at omfatte alt det materiale, der efter internationale retningslinier skal indgå i nationalbibliografi. Det gælder både den del af det boglige materiale, som fremstilles i anden teknik end bogtryk, og de forskellige former for ikke-bogligt informationsbærende materiale. Dette arbejde skal fortsætte i Biblioteksdirektoratet.

Foruden de i Danmark publicerede bøger og tidsskrifter gælder Nationalbibliotekets indsamlingsforpligtelse udenlandsk litteratur om Danmark og udenlandske oversættelser af dansk litteratur.

Ved andet tilsvarende materiale forstås det ikke-bogtrykte materiale herunder kort, noder, billed- og av-materiale, og utrykt materiale såsom breve og manuskripter, for så vidt som indsamlingsforpligtelsen ikke påhviler en anden offentlig institution.

Bibliotekskommissionen har ikke nævnt Det kongelige Biblioteks funktion som bogmuseum. Da Nationalbiblioteket råder over det materiale, et sådant museum naturligt omfatter, foreslås det, at denne forpligtelse for Nationalbiblioteket nævnes i loven.

Til stk. 3

Statsbiblioteket med Statens Avissamling i Århus modtager pligtaflevering, og biblioteket har – formelt siden 1938 – haft til opgave som overcentral at stille litteratur og andet dokumentationsmateriale til rådighed for folkebibliotekerne. Statsbiblioteket skal fortsat varetage denne opgave jævnsides med opgaven som universitetsbibliotek. Det er ikke mindst vigtigt, at hele den danske litteraturmasse i Statsbiblioteket er til rådighed for udlån.

Til § 4

Til stk. 1

Gennem de seneste årtier er der gennemført væsentlige reformer og nydannelser inden for uddannelsessystemet, og langt flere end før befinder sig under uddannelse. Denne udvikling har medført stærkt øgede krav til det offentlige biblioteksvæsen, både folkebiblioteker og forskningsbiblioteker, men understreger samtidig behovet for, at en lang række uddannelsesinstitutioner selv tilvejebringer en biblioteksbetjening.

I biblioteksbetjeningen af uddannelsesinstitutioner indgår dels en såkaldt grundfunktion, dels en overbygningsfunktion.

Gennem grundfunktionen dækkes uddannelsesinstitutionens behov for det biblioteksmateriale, som er nødvendigt for den daglige virksomhed. Den enkelte uddannelsesinstitution bør principielt selv løse den biblioteksmæssige grundfunktion, hvorimod supplerende materiale bør lånes fra andre biblioteker.

Inden for folkeskolen er den biblioteksmæssige grundfunktion nu løst i alle kommuner, men for andre skoleformer savnes ofte en tilfredsstillende biblioteksmæssig betjening på uddannelsesinstitutioner.

Dette gælder eksempelvis friskoler og efterskoler, gymnasier og handelsskoler og tekniske skoler, folkehøjskoler og specialarbejderskoler. Nogle af disse institutioner har eget bibliotek, blandt andet lærerseminarier, eller biblioteksmæssigt samarbejde med et folkebibliotek, men oftest savnes både en definition af biblioteksbehovet og de nødvendige bevillinger til at dække det.

Ifølge lovforslagets § 4 bør de offentlige og offentligt støttede uddannelsesinstitutioner, der ikke, som henhørende under de højere uddannelser, betjenes af et forskningsbibliotek, selv løse den biblioteksmæssige grundfunktion ved at oprette eget bibliotek og anskaffe de biblioteksmaterialer, som er nødvendige for deres daglige virksomhed.

Da en total udbygning efter Bibliotekskommissionens beregning ville medføre meget betydelige udgifter, vil man alene foreslås en gradvis udbygning i takt med de økonomiske muligheder.

På videregående uddannelsesinstitutioner med biblioteker af rimelig størrelse bør der efter behov oprettes biblioteksudvalg til at sikre en løbende kontakt mellem bibliotek og brugere.

For fritidsundervisningen (jfr. bemærkningerne til § 2, stk. 5), løses den biblioteksmæssige grundfunktion af folkebibliotekerne.

Til stk. 2

Et samarbejde mellem et bibliotek som nævnt i stk. 1 og andre biblioteker, kan finde sted enten med et folke- eller et forskningsbibliotek.

Til stk. 3

Det er kun tanken, at biblioteker, nævnt i stk. 1, skal indeholde det materiale, der er nødvendigt for den daglige undervisning. Mere speciel litteratur, fritidslæsning eller eksemplarer i større antal må søges i forskningsbiblioteker, folkebiblioteker eller amtscentraler.

En overbygningsfunktion for folkeskoler og andre uddannelsesinstitutioner inden for hver amtskommune udøves således af amtscentralerne for undervisningsmidler, jfr. lov nr. 239 af 12. juni 1975. Amtscentralerne skal bl.a. omfatte en samling af supplerende materiale, som udlånes til disse institutioner. Den enkelte skole eller institution forudsættes at råde over det nødvendige materiale til den daglige undervisning (grundfunktionen). Amtscentralen skal udlåne supplerende materialer, der retter sig mod holdet, mens supplerende materiale i øvrigt søges fremskaffet ved lån fra folkebiblioteker og forskningsbiblioteker.

Til kapitel 2

Biblioteksdirektoratet m.v.

Til § 5

Biblioteksdirektoratet afløser de hidtidige centrale organer for folkebiblioteker og forskningsbiblioteker, Bibliotekstilsynet og de centrale dele af Rigsbibliotekarembedet.

Bibliotekstilsynet, der ledes af Biblioteksdirektøren, blev oprettet i 1920 i forbindelse med gennemførelsen af den første lov om folkebiblioteker. Bibliotekstilsynet beregner og fordeler statens tilskud til folkebibliotekerne i henhold til den nugældende lovgivning, medvirker i administrationen af lovgivningen for folkebibliotekerne og yder folkebibliotekerne råd og vejledning blandt andet gennem varetagelse af generelle planlægningsopgaver for folkebibliotekssektoren.

Rigsbibliotekarembedet blev oprettet i 1943 ved en omdannelse af overbibliotekarstillingen ved Det kongelige Bibliotek. Der etableredes dermed et permanent centralorgan for de danske forskningsbiblioteker »foreløbig omfattende Det kongelige Bibliotek og Universitetsbiblioteket«. Hertil er siden kommet Danmarks Institut for International Udveksling af Videnskabelige Publikationer (I.D.E.).

Uanset denne begrænsning i kompetencen har Rigsbibliotekarembedet gennem årene varetaget en række fælles funktioner for alle forskningsbiblioteker og har – ligesom det ved Ministeriet for Kulturelle Anliggenders cirkulære af 24. juli 1970 oprettede Forskningsbibliotekernes Fællesråd, for hvilket rigsbibliotekaren er formand – øvet en reel indflydelse på behandlingen af såvel generelle spørgsmål som konkrete sager.

Medens Universitetsbibliotekets to afdelinger – henholdsvis for humaniora og for læge- og naturvidenskabelige fagområder – har hver sin overbibliotekar, har rigsbibliotekaren også måttet varetage den daglige ledelse af Det kongelige Bibliotek, hvilket efter institutionens og samlingsernes betydelige vækst i de senere år er blevet en stadig mere omfattende opgave.

Det vil derfor være nødvendigt, at der samtidig med lovens ikrafttræden ved nedlæggelsen af Rigsbibliotekarembedet oprettes et embede som overbibliotekar ved Det kongelige Bibliotek.

Det kongelige Bibliotek og Universitetsbibliotekets to afdelinger har siden 1927 i henhold til betænkning vedrørende statens biblioteksvæsen i fællesskab fungeret som hovedbibliotek for Københavns Universitet, og det må fortsat anses for påkrævet, at Det kongelige Bibliotek og Universitetsbibliotekets to afdelinger har en koordineret ledelse.

Til stk. 1

For folkebibliotekernes vedkommende tænkes Biblioteksdirektoratet i alt væsentligt at skulle videreføre de funktioner, som hidtil har været varetaget af Bibliotekstilsynet, bortset fra beregning af statstilskud, der bortfalder. For forskningsbibliotekerne betyder forslaget en væsentlig udvidelse af de fællesopgaver, der hidtil kun i begrænset omfang har været varetaget af Rigsbibliotekarembedet.

Biblioteksdirektoratet forudsættes dels at skulle videreføre Bibliotekstilsynets, Systemafdelingens og Oplysningskontorets nuværende opgaver – dog bortset fra beregning af bibliotekstilskud til kommunerne, hvilket anslås at kunne frigøre 1 stilling – dels under ansvar over for departementet, at skulle bistå ved den centrale administration af forskningsbibliotekerne under Ministeriet for Kulturelle Anliggender og dels at skulle videreføre det under Rigsbibliotekarembedet påbegyndte edb-projekt.

Derudover vil direktoratet få til opgave at bistå ministeren ved en række opgaver navnlig af fælles

interesse for forskningsbibliotekerne, som ikke har været løst tidligere. Og endelig forudsættes det, for at enhedsbibliotekstanken skal kunne realiseres, at der sættes ressourcer af, personalemæssigt og økonomisk, til koordinering af det samlede biblioteksvæsen strukturelt, teknisk og betjeningsmæssigt.

Direktoratet forudsættes at skulle opdeles i flere kontorer, med opgaver specielt at rådgive om folkebiblioteksspørgsmål, at bistå ved administrationen af forskningsbiblioteker, herunder koordinere udviklingen af disse, at rådgive om lokale forhold og lokale indretning, at koordinere og udvikle biblioteksteknik, at udvikle edb-systemer m.v.

Ved oprettelsen af Biblioteksdirektoratet forudsættes samtlige ressourcer fra Bibliotekstilsynet, Bibliotekstilsynets Systemafdeling og Bibliotekernes Oplysningskontor overført til direktoratet. Det samlede antal stillinger udgør i alt 55. Derudover forudsættes 1 stilling overført fra Ministeriet for Kulturelle Anliggender og 1 stilling overført fra Undervisningsministeriet, begge AC stillinger, ligesom 7 stillinger overføres fra Rigsbibliotekembedet (1 datamatiker, 2 systemplanlæggere, 2 programmører, 1 kontorfunktionær og 1 operatør, alle tilknyttet eksisterende edb-projekt). Med stillingerne forudsættes overført de dertil hørende økonomiske ressourcer.

Arbejdsbesparelsen ved tilskudsberegningens bortfald forudsættes opvejet af øget arbejdsbyrde ved økonomi- og personaleadministration og ved gennemførelse af nye bestemmelser om biblioteksafgift, som forudsættes administreret af direktoratet.

Bibliotekskommissionen har i sin betænkning skønnet, at der herudover til udførelse af merarbejdet er behov for 19 nye stillinger.

Ansøgning om oprettelse af stillinger vil blive forelagt særskilt for bevillingsmyndighederne.

I betænkningen er merudgiften til personale anslået til 2.500.000 kr. mens udgiften til driftsudgifter i øvrigt (kontorhold, rengøring, varme, rejser osv.) er anslået til 400.000 kr.

Betænkningens udgiftsniveau er 1. januar 1979 og ved opregning til 1. januar 1981 anslås udgifterne til ca. 3.500.000 kr.

Lokaleudgifter i forbindelse med personaleforøgelse anslås til ca. 600.000 kr.

Engangsudgifter i forbindelse med indretning og flytning anslås til ca. 300.000 kr.

Det forudsættes at der, når lovforslaget er vedtaget, nedsættes en arbejdsgruppe med den opgave at stille forslag om direktoratets strukturelle opbygning og om forskellige arbejdsopgavens place-

ring i direktoratet eller i selvstændige institutioner og organisationer under tilsyn af direktoratet.

Til stk. 2

Det vil være direktoratets opgave at varetage den centrale administration af de forskningsbiblioteker, der fremover skal høre under ministeren for kulturelle anliggender og som har egen konto på finansloven. Denne administration har tidligere fundet sted i Ministeriet for Kulturelle Anliggender og Undervisningsministeriets direktorat for de videregående uddannelser.

Inden for økonomiske og personalemæssige rammer, angivet af Ministeriet for Kulturelle Anliggender, behandler direktoratet budgetbidrag fra de ovennævnte under ministeriet hørende forskningsbiblioteker og fordeler bevillingerne imellem dem efter en nærmere prioritering.

I forbindelse med ændringen af forskningsbiblioteksvæsenets struktur vil det være rimeligt at søge at forbedre forskningsbibliotekernes betjeningsniveau. Hertil afsættes 7 mill. kr. årligt.

Direktoratet udarbejder forslag til aktstykker og behandler de personalesager, der ikke varetages i den enkelte institution. Ministeriet har dog det endelige ansvar såvel hvad angår økonomi som besættelse af tjenestemandstillinger med kongelig udnævnelse.

Direktoratet skal varetage både centrale funktioner inden for folkebibliotekssektoren og forskningsbibliotekssektoren taget hver for sig og en række opgaver, der er behov for at få løst i fællesskab mellem bibliotekstyperne, herunder samlet prioritering af virksomheden inden for det offentlige biblioteksvæsen, blandt andet i form af udtalelser om biblioteksplanlægning, fælles betjeningsproblemer blandt andet i forhold til uddannelsessektoren, fælles anskaffelsesproblemer, fælles publikationer, fælles standardisering (f.eks. af katalogiseringsregler og klassifikationssystemer), fælles biblioteksteknisk udviklingsarbejde (f.eks. inden for edb), drift af fælles institutioner og dansk biblioteksvæsenes officielle deltagelse i internationalt samarbejde.

Medens folkebibliotekerne anvender et decimalklassifikationssystem, der udgives af Bibliotekscentralen, anvendes i danske forskningsbiblioteker i dag et antal systemer, der ofte er udviklet i det enkelte bibliotek under hensyn til det særlige lokale behov. Den danske decimalklassedeling er et relativt forenklet klassifikationssystem, som er mindre egnet for meget store samlinger eller for højt specialiserede biblioteker. Det vil være en

F.t.l. om biblioteker

naturlig opgave for Biblioteksdirektoratet at følge den internationale udvikling på området med henblik på udarbejdelse til kommende generelle retningslinjer for klassifikation.

Det er ikke tanken, at direktoratet skal kunne pålægge de offentlige biblioteker at deltage i standardiseringen, jfr. herved bemærkningerne til § 9, stk. 2, men alene at sikre, at systemer m.v. udarbejdes.

Direktoratet skal foretage en løbende revision af opgavefordelingen mellem forskningsbibliotekerne, især mellem hovedfagbibliotekerne. En sådan revision forudsættes at finde sted i nær kontakt med de forsknings- og undervisningsinstitutioner, der betjenes, ligesom der forudsættes forhandling med den pågældende minister.

Der er med finansudvalgets tilslutning og med en særlig bevilling i 1977 iværksat et edb-udviklingsprojekt under Forskningsbibliotekernes Fællesråd med henblik på etablering af en fælles katalogdatabase for forskningsbiblioteksområdet. Der er forudsat den videst mulige koordinering mellem dette projekt og tilsvarende projekter for folkebiblioteksområdet.

Ved omlægning af de hidtidige katalogiseringsprocedurer er en fælles database på grundlag af denne bevilling gradvis under opbygning. En fælles database for forskningsbibliotekerne vil være det nødvendige grundlag for en forbedret låneservice og en bedre udnyttelse af ressourcerne til boganskaffelser. Arbejdet bør videreføres af Biblioteksdirektoratet, og der bør sættes midler af hertil.

Ved aktstykke vil man søge finansudvalget om fortsættelse i 1982 og 1983 af den nuværende bevilling til Forskningsbibliotekernes Edb-kontor. Dette bevillingsniveau giver imidlertid ikke mulighed for at imødekomme ønskerne om at udvide antallet af forskningsbiblioteker, der nu edb-katalogiserer til forskningsbibliotekernes fælles database, eller gøre databasen mere tilgængelig for det samlede biblioteksvæsen ved forbedrede søgerutiner.

Der er bl.a. med deltagelse af Datacentralen gennemført et omfattende udvalgsarbejde for at klarlægge de videregående behov for det fælles edb-arbejde. For at lette adgangen til at udnytte forskningsbibliotekernes samlinger, ikke mindst for folkebibliotekerne, er der behov for en udvidelse af forskningsbibliotekernes fælles edb-arbejde. Hertil søges om forøgelse på 5 mill. kr. af driftsbevillingen til Forskningsbibliotekernes Edb-kontor.

Til stk. 3

Det forudsættes, at Biblioteksdirektoratet forud for sin rådgivning af offentlige myndigheder har indhentet udtalelser såvel hos de med hjemmel i denne lov nedsatte råd og udvalg som øvrige relevante organisationer og udvalg.

Foruden biblioteker og offentlige myndigheder kan biblioteksdirektoratet rådgive organisationer, foreninger eller andre, der har behov for det. Biblioteksfaglig rådgivning omfatter alle sider af bibliotekernes virksomhed og planlægning, f.eks. materialebistand og publikumsbetjening, interne arbejds gange og biblioteksteknik, bibliotekslokaler og biblioteksstruktur.

Med hensyn til folkebibliotekerne vil det være Biblioteksdirektoratets hovedopgave at yde bibliotekerne råd og vejledning også ved deltagelse i lokale forhandlinger. Mens centralbibliotekets rådgivning især hviler på erfaringer fra det praktiske arbejde og tager sigte herpå og på lokale forhold i amtet, er Biblioteksdirektoratets rådgivning af mere principiel karakter. Den knytter sig til administrationen af lovgivningen og bygger på erfaringsmateriale fra ind- og udland.

Biblioteksdirektoratet skal organisere biblioteks-faglige møder for at fremme en nødvendig informationsudveksling mellem den centrale og den lokale sagkundskab og bidrage til en ligelig udvikling af folkebiblioteksvæsenet.

Lånesamarbejdet formidles under den nugældende ordning, bl.a. gennem Bibliotekernes Oplysningskontor, en statsinstitution, der navnlig har haft som opgave at søge bibliotekernes bestillinger lokaliseret til andre danske eller udenlandske biblioteker, som ejer det ønskede materiale. Institutionen foreslås nedlagt og opgaverne videreført ved Biblioteksdirektoratets foranstaltning.

Udgivelsen af fælleskataloger har gennem de senere år gjort det muligt for bibliotekerne i videre omfang at lokalisere deres bestillinger selv, og kommende beholdningsdatabaser vil åbne for nye lokaliseringmuligheder, sådan at lånesamarbejdet kan decentraliseres yderligere.

Rigsbibliotekaren og biblioteksdirektøren foreslog i 1973 med bred tilslutning fra biblioteksside at oprette en lånecentral, der skulle regulere samarbejdet, yde råd og vejledning, udarbejde praktiske hjælpemidler, igangsætte forsøg, varetage låneforbindelser med udlandet, formidle internationale aftaler samt videreføre den del af oplysningskontorets virksomhed, som ikke decentraliseres.

Disse opgaver forudsættes løst ved Biblioteksdirektoratets foranstaltning som en videreførelse af

det nuværende arbejde i Bibliotekernes Oplysningskontor.

I den arbejdsgruppe der foreslås nedsat, når lovforslaget er vedtaget til at drøfte Biblioteksdirektoratets struktur, bør det overvejes, i hvilken sammenhæng det manuelle arbejde skal udføres.

Centralbibliotekerne er knudepunkter i lånesamarbejdet, jfr. § 17 i lovforslaget og bemærkningerne hertil. De skal udlåne materiale til bibliotekerne i amtskommunen, som disse biblioteker ikke selv ejer, og som ikke må forudsættes anskaffet i det pågældende bibliotek under hensyn til virkeområdets størrelse. Materiale, som centralbiblioteket ikke selv ejer, skal søges fremskaffet fra andre biblioteker.

Folkebibliotekerne bør benytte centralbiblioteket som mellemlid i lånesamarbejdet, hvis de ikke selv kan lokalisere det ønskede materiale, samt i tilfælde, hvor der er mulighed for, at lokaliseret materiale er anskaffet i centralbiblioteket. Inden for samme centralbiblioteksområde kan folkebibliotekerne dog låne indbyrdes uden centralbibliotekets mellemkomst. Visse store folkebiblioteker kan fritages for at benytte centralbiblioteket som mellemlid.

Ved gennemførelsen af lov nr. 239 af 12. juni 1975 om amtscentraler for undervisningsmidler er det blandt andet forudsat, at der træffes aftaler om effektive låneveje mellem folkebibliotekerne og amtscentralerne, sådan at alle ressourcer udnyttes bedst muligt. Aftalerne bør blandt andet indeholde regler for folkebibliotekernes formidling af lån til enkeltlånere fra amtscentralerne.

Til stk. 4

Hvor denne lov hjemler adgang for ministeren til at fastsætte nærmere retningslinier, afgiver direktoratet indstilling herom.

Dette gælder de i §§ 7 og 8 nævnte regler for Det nationalbibliografiske Råds og Det biblioteks-faglige Landsudvalgs sammensætning og virksomhed, de i § 9 nævnte regler om lånesamarbejdet, pålægget om at følge generelle bibliotekstekniske retningslinjer samt bestemmelser om indberetningspligt og de i §§ 15 og 19 nævnte regler om udarbejdelse af folkebiblioteksplaner og centralbiblioteksplaner samt de i kapitel 4 i øvrigt nævnte regler for centralbiblioteksaktivitet. Endelig gælder det regler om biblioteksudvalgenes sammensætning og virksomhed, jfr. § 21, stk. 4, fastsættelse af afgift for overskridelse af lånetiden, jfr. § 26, bestemmelse om, at enkelte bestemmelser i loven også skal gælde visse selvejende eller private

biblioteker, jfr. § 27, stk. 3 samt almindelige bestemmelser om lovens gennemførelse, jfr. § 30.

I § 27 er optaget bestemmelser om ydelse af statstilskud til en række biblioteksformål. Ydelsen af tilskud er afhængig af optagelse af tilskud på de årlige bevillingslove, og Biblioteksdirektoratet afgiver indstilling til ministeren for kulturelle anliggender om disse tilskuds størrelse. Se nærmere bemærkningerne til § 27.

Ifølge § 28 opføres der på finansloven en rådighedssum, hvoraf der ydes tilskud til en række opgaver. Biblioteksdirektoratet afgiver indstilling om fordelingen af denne. Se nærmere bemærkningerne til § 28.

Til § 6

Der forudsættes med denne bestemmelse åbnet mulighed for, at ministeren kan henlægge sin adgang til at træffe afgørelse efter biblioteksloven helt eller delvis til direktoratet.

Til § 7

Nationalbiografien er den grundlæggende fortegnelse over landets litteratur og andet informationsbærende materiale, som udkommer inden for landets grænser. Den er et nødvendigt arbejdsgrundlag for bibliotekerne, bogbranchen og andre brugere. Den danske nationalbibliografi består af Dansk Bogfortegnelse, Dansk Periodicafortegnelse og en række andre fortegnelser. Visse områder, f.eks. audiovisuelle materialer er endnu udkækkede.

Hidtil har udarbejdelsen og finansieringen af den løbende danske nationalbibliografi været delt mellem flere instanser, i første række Bibliotekscentralen og Det kongelige Bibliotek.

Dele af nationalbiografien, specielt Dansk Bogfortegnelse, har været udarbejdet af Bibliotekscentralen, der som en selvejende institution inden for biblioteksvæsenet har produceret og solgt de færdige produkter. Disse produkter har aldrig kunnet hvile i sig selv økonomisk, hvilket har betydet, at Bibliotekscentralen internt har »betalt« bogfortegnelsen for de oplysninger, der er anvendt i katalogiseringsarbejdet til folkebibliotekerne. Først i de senere år har der været en delvis tilskudsfinansiering gennem folkebibliotekernes rådighedssum. Uanset at omkostninger ud over salgindtægterne har været dækket af Bibliotekscentralen eller ved tilskud af rådighedssummen, er det folkebibliotekssektoren, der har finansieret hovedparten af denne nationale opgave.

Det kongelige Biblioteks udgifter afholdes dels af bibliotekets almindelige bevillinger, dels af honorarer fra Bibliotekscentralen.

Bibliotekskommissionen har i sin betænkning foreslået, at nationalbibliografien som en national opgave fremtidig i sin helhed finansieres af en særlig statsbevilling.

Da man har ønsket at begrænse de økonomiske konsekvenser af lovforslaget i forhold til de af Bibliotekskommissionen forudsatte beløbsrammer foreslås tilskudsfinansiering af udgivelsen opretholdt. Tilskud foreslås ydet under lovens § 27, pkt. 1.

Det registrerede materiale bør varigt opbevares i Det kongelige Bibliotek eller i andre institutioner, som får tillagt den nationale opbevaringspligt.

Udarbejdelsen må principielt, som foreslået af Bibliotekskommissionen, være en national opgave omend tilskudsfinansieret. For at sikre, at nationalbibliografien udarbejdes og udgives, foreslås det, at der nedsættes et nationalbibliografisk råd, der med bistand fra Biblioteksdirektoratet varetager opgaven. Ministeren nedsætter det nationalbiografiske råd, idet det forudsættes, at såvel de forskellige bibliotekssektorer som de berørte brancher repræsenteres. Det er endvidere forudsat, at Bibliotekscentralen fortsætter med at udarbejde de dele af nationalbiografien, som allerede udarbejdes der.

Til § 8

For at fremme den nødvendige udveksling af erfaringer og informationer mellem den centrale og lokale sagkundskab og for at bidrage til den faglige prioritering nedsættes et fagligt landsudvalg. Landsudvalget, som sammensættes af personer med praktisk virke inden for de forskellige bibliotekstyper og virkegrené, organisationsrepræsentanter samt brugerne (repræsentanter for Rektorkollegiet og Planlægningsrådet for Forskningen), skal rådgive Biblioteksdirektoratet i faglige spørgsmål. Ministeren fastsætter de nærmere regler om landsudvalgets sammensætning og virksomhed. Landsudvalget foreslås at afløse det hidtidige fællesudvalg for folkebiblioteker og forskningsbiblioteker. For folkebibliotekernes vedkommende forudsættes det, at overordnede spørgsmål drøftes med de kommunale organisationer og Danmarks Biblioteksforening.

Det forudsættes i øvrigt, at Biblioteksdirektoratet organiserer faglige møder for ledere i folke- og forskningsbiblioteker.

Til § 9

Til stk. 1

Bibliotekernes lånesamarbejde har i vidt omfang hvilet på tradition og uskrevne regler, og ingen enkelt instans har haft kompetence til at fastsætte fælles retningslinjer for dette samarbejde. Bekendtgørelsen af 13. maj 1965 om folkebiblioteker indeholder bestemmelser om folkebibliotekernes indbyrdes lån og om deres pligt til at fremskaffe materiale fra andre biblioteker, men bortset fra Statsbiblioteket har forskningsbibliotekerne ikke haft en tilsvarende formel forpligtelse til at deltage i lånesamarbejdet.

De allerfleste forskningsbiblioteker har dog til trods for den manglende forpligtelse deltaget i lånesamarbejdet, og det er derfor væsentligt en formalisering af allerede gældende praksis, der tilsigtes.

Lånesamarbejdet bør principielt gælde alle offentlige biblioteker. Biblioteker der ikke er offentlig tilgængelige bør dog kun forpligtes til udlån gennem andre biblioteker når det gælder materiale, der ikke er anskaffet af et offentligt tilgængeligt bibliotek.

Ved fastsættelse af regler om lånesamarbejdet bør man være opmærksom på at forpligtelsen for det enkelte mindre bibliotek kan være belastende, og fordelene ved at inddrage det fuldt ud i lånesamarbejdet ubetydelig, hvorfor der bør åbnes mulighed for, at ikke alle mindre offentlige biblioteker inddrages med fuld virkning.

Efter § 30, stk. 2, jfr. § 24, stk. 2, i den gældende bekendtgørelse af 13. maj 1965 om folkebiblioteker er folkebibliotekets pligt til at fremskaffe materiale fra andre biblioteker begrænset til materiale, der blandt andet opfylder det kvalitetskrav, der lægges til grund ved folkebibliotekets eget materialevalg. Som foreslået af Bibliotekskommissionen bør et folkebibliotek nu være forpligtet til at søge materiale fremskaffet fra andre biblioteker uden nogen kvalitetsvurdering, når en låner ønsker det, og det kan ske ad de normale låneveje.

Til stk. 2

Fælles standarder for det bibliotekstekniske arbejde, navnlig for registreringen og ordningen af bibliotekernes materiale, er af afgørende betydning ikke alene for benytterne, men også for samarbejdet mellem bibliotekerne, herunder lånesamarbejdet, edb-samarbejdet, udvekslingen af bibliografiske oplysninger med udlandet og udarbejdelsen af fælles kataloger m. v.

Der er ved et samarbejde mellem folkebiblioteker og forskningsbiblioteker udformet fælles danske katalogiseringsregler som et led i international standardisering.

Folkebiblioteker og skolebiblioteker i folkeskolen er i følge gældende bestemmelser, forpligtet til at følge Bibliotekscentralens regler for katalogisering og klassifikation. Ved gennemførelsen af § 17, stk. 2 og 3 i folkeskoleloven af 1975 er det forudsat at skolebibliotekerne, såvel som amtscentralerne for undervisningsmidler og Landscentralen for Undervisningsmidler, også i fremtiden skal anvende samme regler for katalogisering og klassifikation som folkebibliotekerne. Efter § 17, stk. 3, er det undervisningsministeren, der fastsætter retningslinjer for det bibliotekstekniske arbejde.

Det vil være en vigtig opgave i forbindelse med videreudviklingen af den for folke- og forskningsbiblioteker fælles database, at fastsætte generelle retningslinier for såvel den edb-baserede som den traditionelle katalogisering.

Til stk. 3

Direktoratets rådgivning og øvrige virksomhed forudsætter en løbende indsamling af oplysninger om bibliotekerne, og det vil være en vigtig opgave for direktoratet at bearbejde og videregive sådanne oplysninger i statistisk og anden form, blandt andet til brug for den videre planlægning.

Da indsamling af oplysninger også gælder biblioteker under andre ministres ressort forudsættes det af ministeren for kulturelle anliggender fastsætter de nærmere regler om bibliotekernes indberetningspligt herunder om fastsættelse af retningslinjer for statistikføringen i bibliotekerne, efter forhandling blandt andet med vedkommende ressortminister og de kommunale organisationer og i samarbejde med Danmarks Statistik.

Til kapitel 3 *Folkebiblioteker*

Kapitlet handler om de enkelte folkebiblioteker, deres styrelsesforhold, indretning, virksomhed og planlægning. Folkebibliotekernes formål beskrives i kapitel 1, centralbiblioteksvirksomheden i kapitel 4 og særlige statstilskud i kapitel 7.

Kapitlets bestemmelser er i vidt omfang en videreførelse af den gældende folkebibliotekslov eller en genoptagelse af bestemmelser fra det ikke gennemførte forslag af 20. november 1974 til lov om folkebiblioteker. En ny bestemmelse findes i §§ 15 og 19, der handler om en kommunal planlægning på folkebiblioteksområdet.

Til § 10

Bestemmelsen om folkebiblioteket som obligatorisk kommunal institution blev indført ved lovrevisionen 1964. Selv om alle kommuner nu har etableret folkebibliotek er bestemmelsen opretholdt under hensyn til den betydning, man må tillægge folkebiblioteket som kulturinstitution og som led i det samlede offentlige biblioteksvæsen.

Til stk. 1

Kommunalbestyrelsen har det endelige ansvar for folkebibliotekets drift og den endelige myndighed i alle anliggender, som er henlagt til lokal afgørelse.

Det følger af lovbestemmelserne om kommunernes styrelse, at folkebiblioteket henføres under et af de stående udvalgs forretningsområde, og at alle overordnede administrative funktioner i forbindelse med folkebiblioteksvæsenet skal varetages af det stående udvalg der handler på kommunalbestyrelsens vegne.

Styrelsesloven overlader til den enkelte kommunalbestyrelse at afgøre, om den ønsker at oprette et særligt stående biblioteksudvalg, at henlægge folkebiblioteket under det kulturelle udvalg eller f.eks. oprette et stående udvalg for biblioteket og beslægtede kulturelle anliggender uden for skolevæsenet.

Det er ligeledes overladt til den enkelte kommunalbestyrelse at tage stilling til, om biblioteket skulle have status som selvstændig forvaltningsgren.

Den ledende bibliotekar og andre medarbejdere kan efter anmodning af det stående udvalg deltage i enkelte af eller alle udvalgets møder.

Det må endelig bero på en lokal afgørelse, om bibliotekernes benyttere skal have mulighed for direkte indflydelse på bibliotekets udformning og virksomhed, f.eks. gennem benytternavn eller kontaktgrupper. Biblioteksdirektoratet kan medvirke til forsøg på dette område, når en kommunalbestyrelse ønsker det.

Til stk. 2

Som i den gældende lov fastslås det, at folkebibliotekets virkeområde, dvs. det geografiske område, biblioteket er forpligtet til at betjene, er en kommune eller flere kommuner, der har indgået en samarbejdsaftale. Det betyder at en kommune i princippet er mindste virkeområde.

Aftale om samarbejde kan som hidtil indgås efter reglerne i den kommunale styrelseslov. Ved samarbejdsordninger kan der ofte opnås en bedre

udnyttelse af midlerne, end hvis flere kommuner løser opgaverne hver for sig.

Ved indgåelse af fællesskab integreres de delta-gende kommuners folkebiblioteker i en administrativ enhed under en fællesskabsstyrelse, der har det endelige ansvar for driften og den endelige myndighed i alle anliggender, der er henlagt til lokal myndighed. Fællesskabsstyrelsens medlemmer udpeges af og blandt de kommunalbestyrelser, der har oprettet fællesskabet.

Fællesskabet skal godkendes af tilsynsmyndighederne i henhold til § 60 i lov om kommunernes styrelse.

Ved en betjeningsoverenskomst køber en kommune biblioteksbetjening af en anden kommune. Der oprettes ikke noget fællesskabsorgan. Det må være en forudsætning, at betjeningen er af samme lødighed, som hvis kommunen havde etableret et selvstændigt folkebibliotek, og der bør som hovedregel være mindst én fast biblioteksafdeling i hver kommune.

En kopi af indgåede aftaler om samarbejde sendes til Biblioteksdirektoratet til orientering.

Til stk. 3

En betjeningsoverenskomst skal som hovedregel omfatte »den fulde biblioteksbetjening af de delta-gende kommuners hele område«.

Der kan imidlertid være tilfælde, hvor særlige grunde taler for, at der gives adgang til delvis samarbejde, f.eks. drift af en fast filial i et grænseområde mellem to kommuner, mobil betjening af sommerhusområder i udprægede landliggekommuner og mobil betjening af isoleret beliggende yderdistrikter.

Det er også rimeligt at to eller flere kommuner kan samarbejde om enkelte funktioner, f.eks. formidling af musikbærende og andre audiovisuelle materialer, jfr. bemærkningerne til § 2, stk. 2.

Til § 11

Lovens mål er at tilvejebringe en tilfredsstillende biblioteksservice for alle uanset bopæl. Dette forudsætter at i hvert fald bibliotekets leder er heltidsbeskæftiget og faguddannet bibliotekar, og at det bibliotekariske arbejde i øvrigt i nødvendigt omfang varetages af faguddannede bibliotekarer.

Efter § 6 i den gældende lov om folkebiblioteker skal der være heltidsbiblioteksbetjening i virkeområder med over 5.000 indbyggere og i biblioteker med heltidsbeskæftiget personale. I begyndelsen af 1970'erne blev der dispenseret fra dette krav blandt andet på grund af den daværende bibliote-

karmangel. Ved behandlingen i folkettinget i 1975 og 1977 af forslagene til ændring af lov om folkebiblioteker forudsatte folketingets kulturudvalg, at dispensationsbestemelsen fortsat administreredes efter de hidtidige retningslinier og principper indtil ny lovgivning på dette område træder i kraft. Siden 1975 har et betydeligt antal kommuner på frivillig basis etableret faglig betjening, blandt andet med støtte af dispositionssummen efter § 5, stk. 5, i den gældende lov.

Med forslaget bortfalder den nuværende hjemmel til dispensation.

Det var Bibliotekskommissionens opfattelse at deltidsbibliotekarernes fremtidige forhold må afgøres gennem aftaler mellem de berørte parter, Kommunernes Landsforening, Deltidsbibliotekarforeningen og Bibliotekarforbundet. Kommissionen mente det var rimeligt at der opnåedes en aftale som tog hensyn til de deltidsbibliotekarer, der berøres af ordningen.

Ministeriet for Kulturelle Anliggender deler denne opfattelse.

Til § 12

Indholdet af denne bestemmelse svarer i det væsentlige til de i bekendtgørelse om folkebiblioteker af 13. maj 1965 § 21, jfr. § 18, indeholdte regler vedrørende bogvalg.

De kriterier, der skal lægges til grund for materialevalget, er kvalitet, aktualitet og alsidighed.

Ved kvalitet forstås ikke entydigt litterær eller æstetisk kvalitet; for faglitteraturens vedkommende må der også stilles krav til kvaliteten af det saglige indhold. Begrebet kvalitet skal i det hele taget som hidtil ikke fortolkes snævert, men må i denne forbindelse snarest bestemmes ved sin modsætning: den upersonlige, stereotype litteratur (musik, billedkunst), som det netop er folkebibliotekernes opgave at tilbyde et alternativ til, også når det gælder den underholdende litteratur. Materialet bør bedømmes i forhold til dets betydning for opfyldelsen af folkebibliotekets formål.

Kravet om gennemført alsidighed i materialevalget har været et grundlæggende princip for danske folkebiblioteker siden 1920. Bestemmelsen indebærer, at folkebiblioteket skal råde over en alsidig samling, hvor alle udtrykte opfattelser kommer til orde, også mindretalssynspunkter og synspunkter, der kan anses for kontroversielle. Intet materiale må således udelukkes på grund af de politiske, religiøse eller moralske holdninger, det giver udtryk for, idet det overlades benytteren på dette grundlag at danne sig sin personlige opfattelse.

Det afgørende ved kravet om alsidighed er ikke de enkelte beslutninger om valg af materiale, men helheden, som bør være velafbalanceret. Et materiale kan ikke udelukkes fra formidling, fordi det isoleret betraget er præget af ensidighed.

Kravet om aktualitet og alsidighed kan gøre det rimeligt at anskaffe materiale på et tidspunkt, hvor det er aktuelt, selv om en endelig bedømmelse i forhold til kvalitetskravet endnu ikke er mulig.

Det følger endvidere af aktualitetskravet, at materiale, der er stærkt efterspurgt, bør være til stede i et sådant omfang, at urimeligt lange ventetider undgås.

Folkebibliotekets samlinger skal til stadighed være velholdte. Der bør foretages en regelmæssig kassation af forældet, slidt eller stadig ubenyttet materiale.

Bibliotekets arrangementsvirksomhed tilrettelægges efter tilsvarende regler som materialevalget.

Bestemmelser om materialevalgets organisation under den gældende bibliotekslov findes i bekendtgørelse om folkebiblioteker af 13. maj 1965 § 18 hvorefter den ledende bibliotekar foretager bogvalget under ansvar over for biblioteksudvalget og under medvirken af de øvrige bibliotekarer.

I overensstemmelse med betænkning nr. 894 om Kommunale styrelsesformer og kommunalpolitikernes arbejdsvilkår m.v. foreslås det at loven ikke indeholder bestemte krav om materialevalgets organisation. Det understreges dog at der ikke er tilsigtet nogen ændring i den nuværende praksis. Kommunalbestyrelsen bør, inden for bibliotekslovens rammer, fastsætte nærmere retningslinier for materialevalget og materialebestandens sammensætning under hensyn til de forskellige benyttergruppers behov. Det vil i reglen være hensigtsmæssigt at udforme retningslinierne i samarbejde med centralbiblioteket og de øvrige kommuner i området.

Ligeledes bør det i bestemmelser om materialevalgets organisation angives hvordan materialevalgsmyndigheden kan delegeres til enkelte bibliotekarer eller udvalg af bibliotekarer. For at udnytte den samlede bibliotekariske sagkundskab bør alle bibliotekarer medvirke enten ved deltagelse i materialevalgsmøder eller på anden måde.

Til § 13

Det fremgår af § 1, stk. 1, at alle kan benytte biblioteket, og at benyttelsen er gratis.

I et publikumsreglement fastsætter kommunalbestyrelsen de nærmere regler om benyttelsen af det enkelte folkebibliotek, f.eks. om lånetidens

længde, om fremgangsmåden ved for sen aflevering og om erstatning i overensstemmelse med dansk rets almindelige regler for materiale, der beskadiges eller bortkommer. I reglementet kan der også stilles krav om forevisning af legitimation (f.eks. med personnummer) og om betaling af en afgift ved overskridelse af den fastsatte lånetid, jfr. § 26.

En vis ensartethed i reglementsbestemmelserne er ønskelig af hensyn til benytterne og er også gennemført i praksis. Således er det overalt reglen, at bøger kan hjemlånes i ubegrænset antal. Det forudsættes at Biblioteksdirektoratet, som hidtil Bibliotekstilsynet udsender et vejledende standardreglement.

Til § 14

§ 14 indeholder bestemmelser om decentralisering af biblioteksbetjeningen herunder om bibliotekernes opsøgende virksomhed.

Til stk. 1 og 2

Bestemmelser om oprettelse af filialer blev indført i biblioteksloven ved revisionen i 1964, idet man tilstræbte en ligelig adgang til biblioteksbenyttelse både på landsplan og i det enkelte virkeområde. Man forudså, at behovet for decentralisering ville blive større efter de forventede kommunesammenlægninger.

Disse synspunkter har stadig gyldighed. Kun i ganske få kommuner gør bebyggelsesstrukturen det forsvarligt at lade betjeningen ske fra ét bibliotek. I alle andre kommuner tilsiger områdets geografiske udformning og bebyggelsesstrukturen, at ligelig adgang til biblioteksbetjening kun kan opnås gennem en decentralisering af tilbuddet i form af faste eller mobile filialer.

Der er da også etableret faste og/eller mobile filialer i næsten alle kommuner. Der er i dag kun 14 kommuner, som ikke har filialer, og i nogle af disse skønnes en udbygning med filialer ikke nødvendig.

Der gives i § 14 ingen detaljerede bestemmelser om opbygningen af et filialsystem, allerede fordi den rette biblioteksstruktur i en kommune er så afhængig af en række lokalt bestemte og indbyrdes afhængige forhold, at den må planlægges individuelt i hver kommune.

Befolkningens ligelige adgang til biblioteksbenyttelse er ikke blot et spørgsmål om antallet af betjeningssteder (fast afdeling eller busstop); mindst lige så vigtigt er betjeningens kvalitet i

form af personale, åbningstid, materialer og lokaler.

Folkebibliotekerne råder tilsammen over ca. 1.100 faste afdelinger og ca. 1.000 busstop og er tilsyneladende et meget finmasket biblioteksnet. Men der er meget store kvalitative forskelle mellem afdelingerne, og selv i den enkelte kommune er der tit betydelig forskel på servicen i centerbygningen og kommunens øvrige områder.

Opbygningen af bibliotekssystemet må ske individuelt i hver kommune under hensyn til kommunens særlige behov og struktur. Publikum bør så vidt muligt overalt betjenes af faguddannet bibliotekspersonale og åbningsstiderne bør have en rimelig længde og lægges på tidspunkter, hvor flest mulig af beboerne har mulighed for at benytte biblioteket.

Ved valget mellem en fast eller mobil filial bør man ikke udelukkende have udlånsfunktionen for øje, men være opmærksom på, at en fast filial – især hvis den er hjemsted for en arrangementsvirksomhed og har den fornødne åbningstid – kan have betydning som samlingssted i et område, hvor udlånsvirksomheden ikke i sig selv kan motivere etablering af en filial.

I alle faste filialer og bogbusser skal der også være samlinger for børn. Børns mulighed for at komme på biblioteket er i høj grad afhængig af afstanden. Hver afdeling af biblioteket fungerer i realiteten som hovedbibliotek for børnene og må derfor så vidt muligt tilbyde en fuldstændig service. Det gælder ikke mindst i landområder, hvor børn må have samme adgang til børnebibliotekstilbud som børn i byerne.

Til stk. 3

Folkebibliotekerne har allerede i vidt omfang indført en opsøgende betjening af personer, som er afskåret fra selv at komme på bibliotekets offentligt tilgængelige afdelinger. Med bestemmelserne i stk. 3 forpligtes kommunen til at decentralisere folkebibliotekets virksomhed også ved opsøgende betjening.

Denne betjening skal ydes til personer, som opholder sig på institutioner i virkeområdet, og som af fysiske eller psykiske årsager er forhindret i at benytte de offentlig tilgængelige afdelinger af folkebiblioteket. Som eksempler kan nævnes sygehuse, plejehjem, institutioner for psykisk handicappede, hjem for handicappede, arrester, fængsler osv.

Betjeningen kan ske ved, at der oprettes en afdeling af folkebiblioteket på stedet, ved udstatione-

ring af depoter, eller ved anden form for samarbejde afhængigt af institutionens karakter og antallet af beboere. Hvis kun enkelte af beboerne er handicappede, kan der etableres individuel betjening.

Endelig skal kommunen sikre biblioteksbetjening af hjemmeboende i virkeområdet, som på grund af handicap eller svagelighed ikke selv kan bevæge sig til biblioteket. (»Biblioteket kommer«).

Betjening af daginstitutioner for børn er ikke omfattet af forpligtelsen, idet disse børn ikke på samme måde er afskåret fra at komme på biblioteket.

I mange kommuner er der dog et omfattende samarbejde mellem folkebiblioteker og daginstitutioner for børn, og dette samarbejde bør betragtes som et vigtigt led i decentraliseringen.

Til stk. 4

Formen for biblioteksbetjeningen i institutioner efter stk. 3 fastlægges i en aftale mellem kommunen og institutionen. Ved samarbejde med institutioner, der drives af staten, amtskommunen eller en anden kommune, skal det tilstræbes, at udgiften afholdes af institutionen efter nærmere aftale mellem vedkommende myndigheder, som det i de overvejende tilfælde sker i dag.

Til stk. 5

Folkebiblioteker kan som hidtil samarbejde med institutioner og virksomheder, der ønsker en betjening på stedet eller anden bistand fra folkebiblioteket.

Biblioteksaktiviteter på arbejdspladser må betragtes som en del af folkebibliotekets opsøgende virksomhed. Biblioteksbetjening på en arbejdsplads forudsætter accept af både de ansatte og af virksomhedens ledelse. Da erfaringerne på området endnu er begrænsede, vil en fortsat forsøgsvirksomhed være ønskelig.

Til § 15

På en række områder, herunder sygehus-, social- og undervisningsområdet, er kommunerne efter kommunalreformen blevet forpligtet til at fremlægge udbygningsplaner både for nærmere fremtid og for en længere årrække.

En del kommuner har allerede indført en planlægning på det kulturelle område.

Ved bestemmelserne i § 15 indføres obligatorisk planlægning også på folkebiblioteksområdet. Gennem denne planlægning, som især vil dreje sig om struktur og service, skal der skabes et fyldestgørende grundlag for kommunalbestyrelsens beslutning-

ger om målsætningen for folkebibliotekets ydelser og om deres art og omfang.

Til stk. 1

Udarbejdelsen af planerne bør sammen med den flerårige budgetlægning betragtes som et led i kommunens almindelige fysiske og økonomiske planlægning, sådan som det er forudsat i kommunepanloven.

Det bør ved planlægningen blandt andet overvejes, hvordan man i den enkelte kommune bedst kan tilvejebringe en biblioteksbetjening af den ønskede standard, og om denne standard kan nås gennem kommunens eget biblioteksvæsen eller i samarbejde med andre kommuner.

Biblioteksplanlægningen bør bringes i sammenhæng med planlægningen på andre områder, både i kommunen og i amtskommunen. Centralbiblioteket bistår den enkelte kommune ved udarbejdelsen af planerne.

Til stk. 2

Med hjemmel i stk. 2 fastsætter ministeren nærmere regler om folkebiblioteksplanernes form og indhold og om fremgangsmåden ved planernes udformning og behandling. Reglerne for planlægningen koordineres med reglerne for sektorplanlægning i øvrigt.

Til kapitel 4

Centralbiblioteker

Den nuværende centralbiblioteksstruktur med ét centralbibliotek i hver amtskommune bør opretholdes, samtidig med amtskommunen påtager sig den økonomiske forpligtelse for centralbiblioteksvirksomheden.

Til § 16

Til stk. 1

Centralbiblioteket er et af folkebibliotekerne i amtskommunen, der ud over virksomheden som folkebibliotek for hjemstedskommunen tillige virker som centralbibliotek.

Til stk. 2

Bestemmelsen er en videreførelse af bestemmelsen i den gældende folkebibliotekslovs § 8, hvorefter ministeren efter indstilling fra biblioteksdirektøren og Biblioteksrådet afgør, hvilke biblioteker der kan godkendes som centralbiblioteker.

Med den kompetence, som amtskommunen ifølge forslaget vil have i forhold til centralbiblioteket, er det rimeligt, at amtsrådet udtaler sig ved fastsættelse af, hvilket folkebibliotek der skal være centralbibliotek.

Det er med forslaget ikke tilsigtet at tage den nuværende placering af centralbiblioteker op til revision.

Til stk. 3

Amtsrådets økonomiske forpligtelse for centralbiblioteksvirksomheden og centralbibliotekets rådgivende status over for amtsrådet gør det naturligt, at amtsrådet udtaler sig forud for ansættelsen af den ledende bibliotekar ved centralbiblioteket.

Til § 17

Til stk. 1

I stk. 1 anføres rammebestemmelser for centralbiblioteksforpligtelsen, idet det forudsættes, at der i en bekendtgørelse angives nærmere retningslinier for forpligtelsens indhold, jfr. stk. 3.

Centralbiblioteksfunktionen over for bibliotekerne i amtskommunen falder i fire hovedgrupper: den supplerende, den praktiske, den koordinerende og den rådgivende funktion.

Gennem udlån af materialer supplerer centralbiblioteket folkebibliotekerne i amtskommunen, hvis samlinger dog forudsættes opbygget til et omfang og et niveau, der svarer til virkeområdet størrelse og karakter. En tilsvarende grundforpligtelse påhviler centralbibliotekets hjemstedskommune. Centralbibliotekets materialeoverbygning bør nå et niveau, hvis øvre grænse bestemmes af, hvad folkebibliotekerne som helhed bør være selvforsynende med.

Centralbibliotekernes materialeoverbygning og udlånsforpligtelse har hidtil ikke omfattet audiovisuelt materiale. Efter lovforslagets § 2, stk 2, forpligtes folkebibliotekerne til at stille samlinger af musikbærende materiale til rådighed, og dermed skal dette materiale inddrages i den koordinerende og supplerende virksomhed. Mellem bibliotekerne i Københavns amtskommune og Københavns og Frederiksberg kommune er der etableret en koordinering af materialevalg og samhørende lånesamarbejde, som kan danne mønster for ordninger i de øvrige amter.

Materiale, som centralbiblioteket ikke selv ejer, skal søges fremskaffet fra andre biblioteker jfr. bemærkningerne til lovforslagets § 6 om lånesamarbejdet. Centralbibliotekets informationstjeneste

skal supplere de øvrige folkebibliotekers informationsvirksomhed, idet centralbiblioteket er forpligtet til at søge svar på spørgsmål, som disse biblioteker ikke selv kan besvare.

I forbindelse med overbygningsfunktionen påhviler det centralbiblioteket at yde praktisk bistand blandt andet ved etablering af en effektiv transporttjeneste, der sikrer hurtig ekspedition af materialer til de øvrige biblioteker.

Centralbiblioteket skal virke for en koordinering af anskaffelserne i centralbiblioteket og de øvrige biblioteker i amtskommunen for at opnå den servicemæssigt og økonomisk mest hensigtsmæssige fordeling af de samlede materialeressourcer. Denne koordinerende virksomhed omfatter også andre audiovisuelle materialer end de musikbærende. Centralbiblioteket skal yde den fornødne rådgivning med hensyn til materialevalg, blandt andet ved at udsende materialevalgshjælpemidler, hvor det er hensigtsmæssigt, herunder specielt ved at stille det centralt udgivne vejledende materiale om udenlandsk litteratur til rådighed for de øvrige biblioteker. Centralbiblioteket træffer aftale med amtscentralen for undervisningsmidler om koordineringen af anskaffelser og etableringen af gensidige låneveje. Sådanne aftaler forudsættes godkendt af amtsrådet. Centralbiblioteket bør endvidere søge kontakt med andre offentlige biblioteker og biblioteker i uddannelsesinstitutioner med henblik på drøftelse af afgrænsning af materialeanskaffelserne, etablering af gensidige låneveje m.v.

Centralbibliotekets rådgivning kan strække sig fra mødevirksomhed og kurser til individuel rådgivning og udarbejdelse af konkrete forslag. Centralbiblioteket rådgiver ved udarbejdelsen af kommunernes biblioteksplaner.

Centralbibliotekets virksomhed udøves i nært samarbejde og kontakt med Biblioteksdirektoratet. Direktoratet sikrer gennem møder og på anden måde gensidig koordination af den lokale og den centrale rådgivning.

Til stk. 2

I forbindelse med centralbibliotekets rådgivende funktion kan amtsrådet pålægge centralbiblioteket at udføre sekretariatsfunktioner inden for folkebibliotekernes formålsområde.

Til stk. 3

De nærmere bestemmelser om centralbiblioteksvirksomheden, som ministeren for kulturelle anliggender skal fastsætte, forudsættes at indeholde retningslinjer for omfanget af denne virksomhed.

Til § 18

Efter § 11 i den gældende bibliotekslov modtager centralbibliotekerne et særligt tilskud til centralbiblioteksvirksomheden, som afholdes med lige store dele af staten og vedkommende amtskommune. Tilskuddet er fastholdt på 1969/70-niveau med pristalsregulering. Til centralbiblioteket for Københavns Amt yder staten dog kun 125.000 kr.

Efter lovforslaget omfattes også centralbiblioteksvirksomheden af bloktilskudsordningen. Udgiften ved centralbiblioteksvirksomheden foreslås afholdt af amtskommunen, idet centralbibliotekets overbygningsfunktion og øvrige service kommer alle biblioteker i amtskommunen til gode. Ved beregningen af det af staten til hvert enkelt amt ydede tilskud, beregnet efter objektive kriterier (bloktilskud) indgår udgiften til centralbiblioteksvirksomheden i beregningsgrundlaget.

Dette skal efter den nye bibliotekslovs ikrafttræden også gælde for Københavns Amt.

Københavns og Frederiksberg kommuner tilhører ikke nogen amtskommune og indgår derfor ikke i centralbibliotekssystemet. Bloktilskud ydes efter de særlige regler for disse kommuner.

Til stk. 1

Centralbiblioteket drives af hjemstedskommunen og forvaltes efter de almindelige regler om kommunernes styrelse. Amtskommunens indflydelse på centralbiblioteksvirksomheden foreslås sikret ved at amtsrådet indgår en overenskomst med hjemstedskommunen. Overenskomsten skal indeholde bestemmelser om amtsrådets kompetence i forhold til centralbiblioteksvirksomheden. Amtsrådet træffer alle beslutninger om den del af virksomheden, som ikke er obligatorisk.

Til stk. 2

En nøjagtig beregning af udgiften til den obligatoriske centralbiblioteksfunktion er endnu ikke mulig. De amtskommunale tilskud fastsættes af ministeren for kulturelle anliggender efter forhandling med Amtsrådsforeningen i Danmark og Kommunernes Landsforening.

Til § 19

Der henvises til bemærkningerne til § 15.

Til kapitel 5

*Forskningsbiblioteker**Til § 20*

De fleste større forskningsbiblioteker hører under Ministeriet for Kulturelle Anliggender eller Undervisningsministeriet. De forskningsbiblioteker, der sorterer under andre ministerier, repræsenterer mindre end 5 pct. af udgifterne til de større forskningsbiblioteker. For at opnå den ønskede koordinering af forskningsbibliotekernes virksomhed og betjening af brugerne er det nødvendigt, at de forskningsbiblioteker under de to nævnte ministerier, der har væsentligt betydning for det offentlige biblioteksvæsen, tildeles egne finanslovskonto – for så vidt de ikke allerede har det – og samles under Ministeriet for Kulturelle Anliggender. Dette gælder alle universitetsbiblioteker og de vigtigere hovedfagbiblioteker, hvorved forstås biblioteker, der hvert inden for sit fag har den opgave at være landets bedst forsynede bibliotek med udenlandsk faglitteratur.

Følgende forskningsbiblioteker forudsættes – med egen finanslovskonto – samlet under Ministeriet for Kulturelle Anliggender: Botanisk Centralbibliotek, Bygningsteknisk Studiearkiv, Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek, Danmarks Tekniske Bibliotek, Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek, Det Danske Filmmuseums Bibliotek, Handelshøjskolens Bibliotek, København, Kunstakademiets Bibliotek, universitetsbibliotekerne i Roskilde og Ålborg samt de universitets- og hovedfagbiblioteker, der i forvejen har egen finanslovskonto: Danmarks Pædagogiske Bibliotek, Det kongelige Bibliotek med Universitetsbibliotekets 1. og 2. afdeling, Odense Universitetsbibliotek og Statsbiblioteket.

Til stk. 1

Ved de højere uddannelsesinstitutioner findes i de fleste tilfælde foruden et større forskningsbibliotek, der har til opgave at varetage biblioteksbetjeningen generelt og ofte betegnes som uddannelsesinstitutionens hovedbibliotek, en række institutbiblioteker for de enkelte fag eller grupper af fag.

Blandt andet på grund af denne mere komplicerede biblioteksstruktur er det ved de højere uddannelsesinstitutioner særlig påkrævet at nedsætte biblioteksudvalg til at koordinere biblioteksbetjeningen og fremme samarbejdet mellem uddannelsesinstitutionen og dens bibliotek. Biblioteksudvalg findes allerede nedsat efter § 10 i lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner, og de biblio-

teksudvalg, der foreslås i denne lov, foreslås i videst muligt omfang oprettet med sammensætning og opgaver, der svarer til de hidtidige biblioteksudvalg efter styrelseslovens § 10.

Det er imidlertid en vigtig ændring sammenlignet med nuværende forhold, at der også foreslås oprettet biblioteksudvalg med den omtalte kompetence ved universitetsbibliotekerne i København, Århus og Odense, som ikke efter den nugældende ordning falder ind under § 10 i loven om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner, og hvor der derfor hidtil kun har eksisteret kontaktudvalg uden nærmere angivne beføjelser.

De biblioteksudvalg, der foreslås oprettet efter denne lov, er dog forskellige fra de udvalg, der er nedsat i henhold til § 10 i lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner derved, at de vedrører forhold mellem to selvstændige institutioner, der i de fleste tilfælde hører under hvert sit ministerium.

Ved biblioteker, der betjener universiteter eller universitets centre, kan biblioteksudvalget nedsætte underudvalg under hensyn til de mange fagområder, der findes ved bibliotekerne.

Med hensyn til de højere uddannelsesinstitutioner, hvis forskningsbiblioteker har så begrænset betydning i det offentlige biblioteksvæsen, at bibliotekerne ikke henlægges under Ministeriet for Kulturelle Anliggender, forudsættes § 10 i lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner at bevare sin gyldighed.

Til stk. 2

De gældende retningslinier for sammensætning af biblioteksudvalg, nedsat ifølge § 10 i lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner, er for større biblioteker, at bibliotekets personale og brugerne ved den pågældende uddannelsesinstitution er ligeligt repræsenterede, medens de brugere, der ikke tilhører uddannelsesinstitutionen, ikke kan overstige antallet af repræsentanter for uddannelsesinstitutionen. Disse retningslinier kan danne det principielle grundlag for sammensætning af biblioteksudvalg, nedsat efter denne lov.

Til § 21

Til stk. 1

Biblioteksudvalgene har, som nævnt i bemærkningerne til § 20, til formål at koordinere biblioteksbetjeningen og fremme samarbejdet mellem uddannelsesinstitutionen og dens bibliotek, idet man tager udgangspunkt i formålene for de biblioteksudvalg, som er nedsat i henhold til § 10 i lov

om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner, med de nødvendige modifikationer.

Til stk. 2

Biblioteksudvalget skal ifølge lovforslaget udarbejde bibliotekets budgetforslag. Ved udarbejdelse af budgetforslaget indgår blandt andet de seneste regnskabstal for de institutbiblioteker, som betjener institutter under den undervisningsinstitution, som biblioteket betjener. For så vidt angår store institutbiblioteker og institutbiblioteker med en central faglig placering, bør institutbibliotekets forventede forbrug til boganskaffelser drøftes med biblioteksudvalget.

Budgetforslaget fremsendes sammen med en plan for bibliotekets virksomhed til Biblioteksdirektoratet gennem bibliotekets ledelse, der kan udtale sig derom. Når det i bestemmelsen foreslås, at biblioteksudvalget skal have den egentlige kompetence vedrørende udarbejdelse af budgetforslaget, er det for at sikre, at de tilhørende undervisningsinstitutioners interesser tilgodeses.

Planlægning af bibliotekets virksomhed og eventuelle udbygning er en naturlig del af budgetlægningen og en mere langsigtet økonomisk planlægning.

Udvalget bør udtale sig om opslag og ansøgnin-
ger til forskningsbibliotekarstillinger.

Til stk. 3

For at sikre koordinering og den bedst mulige udnyttelse af de samlede økonomiske ressourcer i biblioteket og de tilhørende institutbiblioteker skal biblioteksudvalget fastsætte retningslinier for indkøbspolitikken og materialets placering. Udvalget skal ikke træffe beslutning om de enkelte indkøb.

Såvel forskningsbiblioteket som uddannelsesinstitutionen må være interesserede i den bedst mulige anvendelse af ressourcerne. Men det understreges, at der ikke ved denne bestemmelse sker indgreb i den kompetence, der efter lov om styrelse af de højere uddannelsesinstitutioner og efter gældende statutter er henlagt til interne organer.

Der sker ved beslutning om det samlede materiales fordeling mellem hovedbibliotek og institutbibliotek ingen ændring i ejendomsforholdet til det pågældende materiale.

Til § 22

Biblioteker, der ikke betjener en højere uddannelsesinstitution, er ikke forpligtet til at nedsætte biblioteksudvalg.

Biblioteksudvalg kan nedsættes, men hvis det ikke gøres, har bibliotekets leder ansvaret for de i § 21, stk. 1-3 nævnte opgaver.

Til § 23

For uddannelsesinstitutioner uden for de højere uddannelser, skal forskningsbibliotekerne i henhold til § 4, stk. 3, støtte og supplere biblioteksfunktionen ud over den biblioteksbetjening, der er nødvendig for den daglige undervisning. Der kan træffes aftale om en overbygningsfunktion.

Et forskningsbibliotek kan også træffe aftale om biblioteksbetjening af andre institutioner i overensstemmelse med disses særlige behov.

En sådan aftale skal godkendes af Biblioteksdirektoratet.

Til § 24

Bestemmelsen svarer til § 30 i lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner.

Bibliotekerne skal ved hvert finansårs udløb indsende beretning til Biblioteksdirektoratet og Rigsrevisionen om samtlige gavebeløb m.v., som man har modtaget i årets løb. Modtagelse af gaver som f.eks. fast ejendom, hvis drift og vedligeholdelse kan komme til at påføre staten udgifter, vil dog altid kræve de bevilgende myndigheders godkendelse.

Til kapitel 6

Almindelige bestemmelser

Til § 25

Man finder det ønskeligt at lovfæste den almindelig anerkendte opfattelse af, at bibliotekernes udlånsnotering er fortroligt materiale, og at ingen udenforstående kan få oplysninger om enkeltpersoners lån.

Ved fotonotering, der anvendes mange steder, er udlevering af oplysninger kun mulig i tiden indtil filmen kasseres.

For så vidt oplysninger om enkelte brugeres lån fra bibliotekerne registreres ved edb, finder registerlovens bestemmelser anvendelse.

Det kan undertiden give anledning til tvivl, hvem der er uvedkommende i lovens forstand. Spørgsmål om, hvem der er uvedkommende, kan i givet fald afgøres af domstolene.

Spørgsmålet om straf for videregivelse af nævnte oplysninger skal afgøres efter reglerne i straffeloven om tilsidesættelse af tavshedspligt.

Til § 26

Til stk. 1

Det er almindeligt, at der i bibliotekernes regler findes bestemmelser om betaling af bøder ved for sen aflevering af lånt materiale.

I anledning af en konkret sag har folketingets ombudsmand udtalt, at han ikke finder det betænkeligt, at der opkræves bøder til dækning af bibliotekets omkostninger i forbindelse med hjemkaldelse af bøger, der afleveres for sent, men at han finder det tvivlsomt, om bibliotekerne uden særlig hjemmel kan opkræve bøder, der alene er begrundet i hensynet til lånetidens overholdelse.

Da bibliotekerne fortsat bør kunne opkræve en afgift ved for sen aflevering, hvis størrelse ikke alene er begrundet med de omkostninger, der er forbundet med hjemkaldelsen, foreslås en direkte hjemmel optaget i § 26.

Til stk. 2

I forbindelse med denne afgiftsopkrævning bør der følges en ensartet praksis ved landets biblioteker, hvorfor det foreslås, at ministeren for kulturelle anliggender fastsætter nærmere regler bl.a. om afgifternes størrelse.

Til kapitel 7

Statstilskud

I dette kapitel er samlet forskellige bestemmelser om statstilskud til biblioteksformål.

Statstilskuddene fastsættes på de årlige bevilningslove, og Biblioteksdirektoratet afgiver indstilling om tilskuddenes størrelse.

Til § 27

Til stk. 1

Til nr. 1

Vedrørende udarbejdelsen af nationalbibliografien henvises til bemærkningerne til § 7. Væsentlige dele af nationalbibliografien udgives af Bibliotekscentralen.

Bibliotekscentralen er oprettet 1939 som en selvejende institution og har efter de hidtil gældende vedtægter, godkendt i 1973 af Ministeriet for Kulturelle Anliggender, til formål at bistå danske biblioteker gennem varetagelse af bibliografiske og bibliotekstekniske opgaver.

Fra 1979 består Bibliotekscentralen af en forlagsafdeling og en bibliografisk afdeling.

Bibliotekscentralens bibliografiske afdeling arbejder i første række Dansk Bogfortegnelse, og

foretager den centrale katalogisering for folke- og skolebibliotekerne.

Fra 1976 registreres alle danske bøger i den bibliografiske database, tilligemed de udenlandske titler m.v., som indkøbes af folkebibliotekerne.

Bibliotekscentralen modtager efter den nugældende ordning et årligt tilskud af folkebibliotekernes og skolebibliotekernes rådighedssum til sin nationalbibliografiske virksomhed. Herudover skal den bibliografiske afdeling hvile økonomisk i sig selv.

Efter bestemmelserne i lovforslagets § 7 er det hensigten at overføre styring, ansvar og principielt også finansiering af hele det nationalbibliografiske kompleks til staten.

Det skønnes dog i den nuværende økonomiske situation ikke muligt at opgive den delvise indtægtsfinansiering.

Tilskuddet foreslås derfor fremtidig ydet som en særligt i loven hjemlet ydelse, opdelt på tilskud til nationalbibliografiske opgaver og andre bibliografiske opgaver, og til den centrale materialevalgsvejledning.

Til nr. 2

Af folkebibliotekernes rådighedssum er der hidtil ydet tilskud til centrale organisationers løsning af fællesopgaver, væsentligt til Danmarks Biblioteksforening. Tilskud er ydet til konference-, udstillings- og kontaktsvirksomhed, til udgivelse af biblioteksforeningens blad »Bogens Verden« og til udvalgsarbejde.

Man finder, at store tilbagevendende tilskud bør ydes som finanslovtilskud og ikke som tilskud over en rådighedssum, hvorfor det foreslås, at der ydes et årligt tilskud til centrale organisationers løsning af fællesopgaver.

Til nr. 3

Folkebibliotekernes Depotbibliotek har til formål at modtage, i fornødent omfang opbevare, udlåne og i øvrigt disponere over bøger og andet materiale, der afgives af folkebibliotekernes samlinger. Det er en selvejende institution, hvis vedtægt er godkendt af Ministeriet for Kulturelle Anliggender. Siden oprettelsen i 1968 er der afleveret mere end en halv mill. bind. Ejendomsretten overgår til Depotbiblioteket, som kan kassere overflødige eksemplarer.

Folkebibliotekernes Depotbibliotek er først og fremmest en rationaliseringsforanstaltning til forbedring af bibliotekernes pladsøkonomi. Som fællesmagasin modtager det den litteratur, som ikke

længere behøves i det enkelte bibliotek, men som bør opbevares i enkelte eksemplarer, der kan stå til rådighed for hele landet.

Dernæst er Depotbiblioteket blevet et vigtigt led i lånesamarbejdet, når det gælder fremskaffelse af den ældre, især danske, litteratur.

Endelig sikrer Depotbiblioteket et betydeligt genbrug ved fordeling af de modtagne bøger til andre biblioteker, som har brug for dem.

Depotbibliotekets virksomhed bør videreføres. Dets samlinger bør registreres løbende af hensyn til den størst mulige udnyttelse, f.eks. i form af en hyppigt ajourført katalog på mikroform.

Depotbiblioteket er hidtil helt overvejende blevet finansieret af folkebibliotekernes rådigheds-sum. Da institutionen nu må betragtes som permanent, er det ikke rimeligt at fortsætte med finansiering af midler, der overvejende er bestemt til løsning af nye opgaver, forsøg og lignende midlertidige opgaver.

Ministeriet for Kulturelle Anliggender anser det for at være en fælleskommunal opgave at drive Depotbiblioteket, men vil dog foreslå, at der – efter forhandling med Kommunernes Landsforening – ydes et begrænset statstilskud til driften af Depotbiblioteket.

Et beløb på 1,5 mill. kr. overføres til kommunerne som bloktilskud svarende til den del af driftsudgifterne, som overføres til disse.

Til nr. 4

Tilskuddet til biblioteksbetjening af forsvarets og civilforsvarets tjenestesteder er en videreførelse af den ordning, der er hjemlet i § 18, stk. 2 a i den gældende lov.

Til nr. 5

Den selvejende institution Søfartens Bibliotek har hidtil været finansieret dels ved statstilskud (§ 18, stk. 2 b, i den gældende bibliotekslov) dels ved private midler. Biblioteket tænkes fremtidig fuldt ud finansieret af staten. Det bør tilstræbes at samle betjeningen af alle danske søfarende i Søfartens Bibliotek.

Til nr. 6

Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv indtager en vigtig plads i det samlede biblioteksvæsen og aflaster såvel forskningsbiblioteker som folkebiblioteker. Det er hovedfagbibliotek for litteratur om arbejderbevægelsen. Dets indsats er øget væsentligt i de senere år, og bevillingerne til institutionen er ligeledes øget betragteligt. Det må derfor

anses for naturligt, at denne institution og statstilskuddet til den anføres særskilt i biblioteksloven.

Til nr. 7

Kunstindustrimuseets Bibliotek har som hovedfagbibliotek for kunstindustri modtaget en del af statstilskuddet under finanslovbevillingen til støtte af museets drift i det hele, men det har – især under de skærpede økonomiske forhold – vist sig påkrævet at finansiere biblioteket særskilt som et led i det samlede danske biblioteksvæsen.

Til nr. 8

Det udenrigspolitiske Selskabs bibliotek har bl.a. oppebåret et tilskud under finanslovbevillingen til kulturelle organisationer (§ 21.1.01.53.05.). Den af biblioteket udøvede dokumentationsvirksomhed udgør en vigtig faktor i det offentlige biblioteksvæsen, og det må derfor anses for naturligt, at institutionen og statstilskuddet til denne, anføres særskilt i biblioteksloven.

Til nr. 9

Mellemfolkeligt Samvirkes Bibliotek er oprettet med støtte fra DANIDA og har til formål at gøre opmærksom på og lette adgangen til litteraturen om u-landenes forhold, deres relationer til i-landene og til udviklingen i verden som helhed. Biblioteket henvender sig både til fagligt interesserede og andre, og en stor del af udlånet foregår gennem folkebibliotekerne.

Mellemfolkeligt Samvirkes Bibliotek har på grund af økonomiske vanskeligheder pr. 1. april 1980 midlertidigt måttet lukke for udlån og nøjes med at stille materiale til rådighed på læsesal. Ministeriet for Kulturelle Anliggender har ved en midlertidig bevilling muliggjort genåbning den 1/9 1981.

Bibliotekets forhold er undersøgt af en arbejdsgruppe, der har stillet forslag om, at Mellemfolkeligt Samvirkes Bibliotek anerkendes som hovedfagbibliotek på ulandsområdet, og at bibliotekets drift sikres ved en kombineret finansiering fra DANIDA og Ministeriet for Kulturelle Anliggender via bibliotekslovgivningen.

Med henblik på en permanent videreførelse af Mellemfolkeligt Samvirkes Bibliotek foreslår man, at der ydes et årligt statstilskud til drift af biblioteket.

Til nr. 10

Biblioteksbetjening af indvandrere er en forpligtelse for den enkelte kommune. Indvandrere, både

børn og voksne bør i bibliotekerne kunne låne materialer, der giver dem information om praktiske, samfundsmæssige og kulturelle forhold i Danmark, og tillige materialer, der giver dem mulighed for at bevare deres oprindelige sprog og kultur.

På grund af den store spredning og de mange forskellige sprog kan det enkelte bibliotek ikke magte hele opgaven, og en overbygningsfunktion er nødvendig. Denne overbygningsfunktion er siden 1970 varetaget af en i tilknytning til centralbiblioteket i Gentofte opbygget centralsamling af litteratur for indvandrere, der er opretholdt ved tilskud fra folkebibliotekernes rådighedssum.

Tilskuddet efter pkt. 10 skal gøre det muligt at videreføre og udbygge den nuværende centrale samling og af knytte den nødvendige sagkunds-kab til samlingen. Samlingen bør fortrinsvis etableres i hovedstadsområdet.

Til nr. 11

Biblioteksbetjening af blinde og stærkt svagsynede i Danmark foregår hovedsagelig gennem Statens Bibliotek og Trykkeri for Blinde. Dette bibliotek varetager folkebiblioteksbetjeningen af ca. 8.000 ud af 10.000 blinde og svagsynede lånere.

En skolebogproduktion varetages af studiebiblioteket i Statens Institut for Blinde og Svagsynede og en (begrænset) børnebiblioteksfunktion varetages af Refsnæsskolen.

Statens Bibliotek og Trykkeri for Blinde sorterer under Socialstyrelsen, medens Statens Institut for Blinde og Svagsynede sorterer under Københavns kommune og Refsnæsskolen under Vestsjællands amtskommune.

Materialerne i Statens Bibliotek og Trykkeri for Blinde består af ca. 3.800 titler lydbøger og ca. 3.500 titler i punktskrift samt en nodesamling i punktskrift. Mindre end 400 lånere kan benytte punktskrift og lydbogen er således for de blinde og andre, som er ude af stand til at læse en trykt tekst, det medium, der træder i stedet for trykt tekst.

Antallet af nytilkomne lydbøger i biblioteket er ca. 275 titler pr. år.

Blindes biblioteksservice er ganske anderledes end anden biblioteksservice. Gennem blindebiblioteket og gennem folkebibliotekerne har blinde således kun adgang til knapt 2 pct. af de bibliotekstilbud, som den øvrige befolkning kan benytte. Blindebiblioteket har af ressourcehensyn måttet begrænse antallet af lydbøger, som den enkelte låner kan disponere over ad gangen.

Selv om mange folkebiblioteker har optaget lydbøger i deres materialer, og selv om lokale lydavisere er oprettet i en række kommuner, er der behov for store forbedringer af den eksisterende service.

Bibliotekskommissionen har foreslået, at biblioteksbetjening af blinde for fremtiden skal sortere under biblioteksloven og at folkebibliotekerne forpligtes til at varetage den daglige betjening af blinde med centralbiblioteket som overbygning og i samarbejde med Statens Bibliotek og Trykkeri for Blinde. Det er ligeledes foreslået, at Statens Bibliotek og Trykkeri for Blinde overføres til Ministeriet for Kulturelle Anliggender.

Ministeren for kulturelle anliggender har på baggrund heraf nedsat et udvalg, der har til opgave at stille forslag om den samlede, fremtidige biblioteksbetjening af blinde og svagtseende børn, unge og voksne, herunder stille forslag om betjeningsstruktur og om produktion og formidling af materialer.

En lov om ydelse af statstilskud til oprettelse og drift af kommunale lydavisere er i maj 1981 vedtaget i folketinget (lov nr. 250 af 27. maj 1981). Loven indebærer, at der ydes et tilskud på 50 pct af anlægsudgifter og 50 pct af første års driftsudgifter til kommuner, der opretter lydavisere i folkebibliotekets regi. Loven skal være gældende, indtil en lov om biblioteker træder i kraft. Det forudsættes, at det ovenfor nævnte udvalg skal tage stilling til, hvorvidt en tilvarende ordning skal foreslås videreført ved nærværende lovforslag.

Udvalget forudsættes at kunne afgive betænkning inden lovforslaget er færdigbehandlet, således at udvalgets forslag kan indarbejdes i biblioteksloven.

Til nr. 12

Biblioteksbetjening af Christiansø, der falder ud for den kommunale inddeling, er en statsopgave. Tilskuddet efter punkt 12 er en videreførelse af det hidtidige tilskud som er ydet af den »særlige rådighedssum« (§ 18 stk. 2 d, i den gældende bibliotekslov).

Til nr. 13

Det tyske mindretals biblioteksvæsen i Sønderjylland modtager over finanslovens Tilskud til folkebiblioteksformål. Forskellige tilskud, (§ 21.2.05.53.01.) et årligt driftstilskud.

Det tyske mindretal har ønsket sit biblioteksvæsen tilskudsmæssigt ligestillet med folkebibliotekerne, subsidiært ønsket tilskuddet nævnt i biblioteks-

loven, hvorfor der stilles forslag om, at tilskuddet til mindretallets biblioteker nævnes under nr. 13.

Til stk. 2

Udover de i stk. 1 nævnte biblioteker findes der biblioteker, der varigt eller som en engangsforanstaltning har brug for støtte. Af biblioteker, der tidligere har fået en sådan støtte kan nævnes Løgumkloster Refugiums Bibliotek og Det danske Udvandrerarkiv og Bibliotek. Det foreslås at der fortsat skal være mulighed for at yde sådanne tilskud. Når et privat bibliotek modtager støtte i henhold til denne bestemmelse, falder det derefter ind under begrebet »offentlige biblioteker« og omfattes herefter af lovens øvrige bestemmelser.

Til stk. 3

Visse af de biblioteker, der modtager støtte i henhold til § 27 må antages at have en sådan betydning for det samlede biblioteksvæsen, at de – omend ikke direkte omfattet af loven – bør kunne inddrages under lovens bestemmelser om lånesamarbejde og fælles bibliotekstekniske retningslinjer.

Til § 28

Til stk. 1

I henhold til § 18, stk. 1, i den gældende lov om folkebiblioteker m.v. er der oprettet en rådighedssum til løsning af folke- og skolebibliotekernes fællesopgaver. 80 pct. af beløbet fordeles af ministeren for kulturelle anliggender, medens 20 pct. fordeles af undervisningsministeren.

Da nærværende lovforslag forudsætter, at den fremtidige tilskudsordning baseres på objektive tilskudskriterier (bloktilskud), foreslås en rådighedssum tilvejebragt som en ordinær statsbevilling.

Den del af den nuværende rådighedssum, som fordeles af undervisningsministeren, forudsættes fortsat at skulle anvendes til skolebiblioteksformål.

Det foreslås, at den kommende rådighedssum bliver fælles for folke- og forskningsbiblioteker og anvendes til fællesopgaver for folkebiblioteker og forskningsbiblioteker, fællesopgaver inden for hver af disse bibliotekssektorer og særlige opgaver ved enkelte biblioteker. Særligt fremhæves, at rådighedssummen kan anvendes til forsøgsvirksomhed og udviklingsarbejde.

Til stk. 2

Bibliotekskommissionen har i sin betænkning foreslået, at rådighedssummen skal fordeles af ministeren for kulturelle anliggender efter indstil-

ling fra et fordelingsudvalg med repræsentanter for personalets, bibliotekernes, kommunernes og brugernes organisationer. Lederen af Biblioteksdirektoratet skulle være udvalgets formand og direktoratet skulle være sekretariat for udvalget.

Efter ophævelsen af det tidligere nedsatte fordeling udvalg og overførsel af indstillingsretten til biblioteksdirektøren med høring af Biblioteksrådet, er det rimeligt, at Biblioteksdirektoratet som foreslået i § 5, stk. 4, foretager indstillingen.

Til kapitel 9

Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser

Til § 29

Loven træder i kraft den 1. januar 1983.

For at muliggøre en rimelig planlægning forudsættes musikbærende samlinger at skulle opbygges trinvis, således at forpligtelsen ifølge loven er opfyldt 3 år efter lovens ikrafttrædelse i øvrigt. I denne periode kan kommunalbestyrelser forbeholde samlingen for virkeområdets beboere.

Der er i dag samlinger af musikbærende materialer til udlån i ca. 70 biblioteker med tilsammen ca. 2,7 mill. indbyggere.

Størsteparten af de biblioteker, der ikke har musiksamlinger, ligger i de mindre kommuner, og det kan i en række af disse kommuner være rimeligt at krævet i § 2, stk. 2 opfyldes ved samarbejde med andre kommuner, jfr. § 10, stk. 2.

Det forventes, at udgiften til opfyldelse af lovens krav om musiksamlinger vil være ca. 14 mill. kr.

Opbygningen bør i hvert amt ske i et samarbejde mellem alle biblioteker med centralbiblioteket som koordinator; kommunerne kan opfylde kravet enten alene eller gennem samarbejde med en nabokommune eller centralbiblioteket.

På tilsvarende måde forudsættes indførelse af faglig biblioteksbetjening, udbygning med nødvendige filialer samt biblioteksbetjening af personer, der er afskåret fra selv at komme på biblioteket, at finde sted over en 3-årig periode, indtil lovens bestemmelse skal være opfyldt.

Hvis en udbygning af den faglige betjening skulle nå et niveau, hvor alt bibliotekarisk arbejde blev udført af faguddannede bibliotekarer, har Bibliotekstilsynet beregnet, at udgiften ville være 45 mill. kr.

Deltidsbibliotekarer forudsættes i et vist omfang at kunne fortsætte deres beskæftigelse i folkebibliotekerne.

Med baggrund i ansøgninger fra kommuner, der har søgt støtte af dispositionssummen til udbygning af deres biblioteksvæsen til et niveau, der svarer til den nugældende bibliotekslovs mindstekrav, har Bibliotekstilsynet anslået, at en udbygning til dette niveau ville medføre samlede udgifter på ca. 30 mill. kr.

Merudgiften ved indførelse af faglig betjening kan ved et gennemsnit skønnes til 37,5 mill. kr.

Der findes i øjeblikket ca. 860 faste filialer og 74 bogbusser i kommunerne, men af vidt forskellig faglig kvalitet. 14 kommuner er helt uden filialer, men i nogle af disse kommuner skønnes det ikke nødvendigt at oprette filialer.

Hvis bestemmelsen i § 14, stk. 2 alene tænkes at få umiddelbare konsekvenser i de »filialløse« kommuner, skønnes en merudgift på ca. 5 mill. kr.

Det skønnes, at 100 kommuner ikke har »Biblioteket Kommer«-virksomhed, svarende til at yderligere ca. 5.000 personer har behov for denne betjening.

Det skønnes, at 20 pct. af ældre-institutionerne savner biblioteksbetjening, mens kun 2 af særfor sorgens institutioner har betjening.

Merudgiften til opsøgende virksomhed skønnes på dette grundlag at blive ca. 7 mill. kr. Biblioteks-

direktoratet vil kunne vejlede med en planlægning inden for de rammer, som af staten fastsættes for de kommunale aktivitetsstigninger.

Til § 30

Med hjemmel i denne paragraf og efter forhandling med berørte organisationer m.v. samt efter indstilling fra Biblioteksdirektoratet, udfærdiger ministeren for kulturelle anliggender nærmere bestemmelser om lovens gennemførelse.

Til § 31

Den nugældende lov om folkebiblioteker ophæves i sin helhed. Ved ophævelsen af lovens kapitel 4 træder bestemmelserne om skolebiblioteker i folkeskolelovens § 17, stk. 2-3 i kraft.

Bestemmelserne i bibliotekslovens § 19 om biblioteksafgift til danske forfattere og oversættere forudsættes afløst af anden lovgivning. Et hertil sigtende lovforslag fremsættes samtidig med nærværende lovforslag.

Til § 32

Den gældende lov om folkebiblioteker m.v. gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bilag til f.t.l. om biblioteker

Bilag 1

Oversigt over de økonomiske konsekvenser for staten og kommunerne af lovforslaget og det samtidig fremsatte forslag til lov om biblioteksafgift

SKEMA I

Statens udgifter efter lov om biblioteker og lov om biblioteksafgift

	Nuværende fl. konto	Nuværende bevil- ling		Merud- gift	I alt
		Finans- lov	Rådigh- hedssum		
—Mill. kr.—					
<i>Biblioteksdirektorat</i>					
Bibliotekstilsynet	§ 21.2.04.	4,8			4,8
Bibliotekstilsynets Systemafdeling			1,5		1,5
Bibliotekernes Oplysningskontor	§ 21.2.08.	1,7		0,2	1,9
Merudgifter ved oprettelse af Biblioteksdirektorat				4,4	4,4
I alt		6,5	1,5	4,6	12,6
<i>Forskningsbiblioteker</i>					
Videreudvikling af edb-system				5,0	5,0
Øgede driftsbevillinger				7,0	7,0
I alt				12,0	12,0
<i>Statstilskud efter § 27.</i>					
Nationalbibliografi m.v.	§ 21.2.05.		2,7	0,2	2,9
Centrale organisationers fællesopgaver			1,5		1,5
Folkebibliotekernes Depotbibliotek			3,0	÷ 1,5	1,5
Betjening af Forsvar og Civilforsvar	52.02.	0,7			0,7
Søfartens Bibliotek	52.03.	0,9		0,3	1,2
Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv	53.01.	1,3			1,3
Kunstindustrimuseets Bibliotek				0,1	0,1
Udenrigspolitisk Selskabs Bibliotek				0,1	0,1
Mellemfolkeligt Samvirkes Bibliotek				0,3	0,3
Betjening af indvandrere			0,8	1,2	2,0
Betjening af blinde og svagtsende				2,5	2,5
Betjening af Christiansø	52.04.	0,1			0,1
Tyske mindretals biblioteker	53.01.	0,2			0,2
Andre biblioteker				0,2	0,2
I alt		3,2	8,0	3,4	14,6
<i>Rådighedssum efter § 28</i>					
				10,0	10,0
<i>Lov om biblioteksafgift</i>	51.05.	38,7		2,0	40,7
Udgifter i alt		48,4	9,5	32,0	89,9

SKEMA II

Statens udgifter efter lov om biblioteker og lov om biblioteksafgift i forhold til statens udgifter i henhold til gældende lov om folkebiblioteker.

	Nuværende bevilling		Fremtidig udgift
	Finanslov	Rådigheds- sum	
	— Mill. kr. —		
<i>Statens udgifter efter ny lovgivning, jfr. skema I</i>	48,4	9,5	89,9
Følgende tilskud under finanslovkonto			
§ 21.2.05. konverteres til bloktilskud			
51.01. Driftstilskud	279,6		
51.03. Centralbibliotekstilskud	9,2		
51.06. Dispositionssum	10,0	298,8	
Delvis udgift til Depotbiblioteket		1,5	300,3
<i>Overførsel til Undervisningsministeriet</i>			
Skolebibliotekernes rådighedssum efter fradrag af 0,5 mill. kr. til nationalbibliografi m.v.	1,7	1,7	1,7
<i>Finansiering af merudgift</i>			
Af 51.06. dispositionssum anvendes	32,1		
51.04. Tilskud til Københavns Kommunes Biblioteker	0,3		
52.01. Tilskud til Storkøbenhavnske bibliotekers fællesopgaver	1,1	33,5	
÷ udgift til Depotbibliotek, overført til bloktilskud			÷ 1,5
I alt	380,7	11,2	391,9

I den skematiske oversigt er lønniveau januar 1981 lagt til grund (FFL 1982).

For 1983 forventes bevillingen til lov om biblioteker 1 mill. kr. større, idet bevillingen på konto 51.06. Dispositionssum på BO 1983 udgør 43,1 mill. kr.

For 1984 og fremefter forudsættes det samme udgiftsniveau som i 1983, og en udbygning må ske inden for de mulige udgiftsrammestigninger.

SKEMA III

Kommunernes udgifter efter lov om biblioteker

	1983	1984	1985
Faglig betjening	10,5	24,0	37,5
Filialer, institutionsbetjening og opsøgende betjening iøvrigt	7,0	9,5	12,0
Musiksamlinger	6,0	10,0	14,0
Drift af Depotbiblioteket	1,5	1,5	1,5
I alt	25,0	45,0	65,0

Ministeriet for kulturelle anliggenders bekendtgørelse nr. 600 af 9. december 1975

Bekendtgørelse af Lov om folkebiblioteker m.v.

Herved bekendtgøres lov nr. 171 af 27. maj 1964 om folkebiblioteker m.v. med de ændringer der følger af lov nr. 35 af 20. februar 1969, lov nr. 78 af 12. marts 1970, lov nr. 108 af 31. marts 1971, lov nr. 264 af 9. juni 1971, lov nr. 188 af 24. maj 1972 og lov nr. 314 af 26. juni 1975.

Kapitel 1

Formål

§ 1. Folkebibliotekernes formål er at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet ved at stille bøger og andet egnet materiale vederlagsfrit til rådighed.

Kapitel 2

Lokale folkebiblioteker

§ 2. Et folkebiblioteks virkeområde er en kommune eller et biblioteksforbund omfattende to eller flere kommuner, jfr. § 3, stk. 1-2.

Stk. 2. Folkebibliotekerne skal dog stå til rådighed for enhver, der har bopæl i Danmark. Hvor særlige forhold gør sig gældende, kan biblioteksdirektøren tillade en begrænsning af denne forpligtelse.

Stk. 3. Hvor virkeområdets størrelse og karakter gør det nødvendigt, bør det tilstræbes, at biblioteket opretter filialer.

Stk. 4. Biblioteket kan i øvrigt oprette og drive afdelinger i virksomheder og institutioner inden for sit virkeområde eller træffe aftaler om biblioteksmæssigt samarbejde med sådanne.

§ 3. Enhver kommune er forpligtet til enten alene eller i fællesskab med andre kommuner at opretholde et folkebibliotek med afdelinger for såvel børn som voksne. Hvor der er indgået fuldstændigt skoleforbund

mellem 2 eller flere kommuner, bør det tilstræbes, at disse i forening driver et folkebibliotek. Ledelsen af et kommunalt folkebibliotek henlægges til et af kommunalbestyrelsen nedsat udvalg. I Københavns kommune varetages ledelsen dog af magistraten.

Stk. 2. Hvor særlige forhold gør sig gældende, kan biblioteksdirektøren godkende, at kommunens forpligtelse opfyldes ved overenskomst med en anden kommune om betjening gennem dennes biblioteksvæsen.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 1 finder ikke anvendelse, såfremt der i kommunen findes et selvejende eller foreningsejet folkebibliotek, hvis virkeområde ved lovens ikrafttræden er én kommune, og en biblioteksforening, der yder et tilskud til biblioteket, som i forbindelse med andre private bidrag dækker mindst en tiendedel af bibliotekets samlede udgifter. Sådanne biblioteker oppebærer fra kommunen et så stort beløb, at dette i forbindelse med andre stedlige tilskud samt statens tilskud er tilstrækkeligt til opfyldelse af lovens bestemmelser. De ledes af en bestyrelse, hvori kommunen er repræsenteret med mindst 2 medlemmer af kommunalbestyrelsen udpeget af denne. Ved ophør af et selvejende eller foreningsejet biblioteks virksomhed overgår dets ejendele til kommunen.

Stk. 4. I kommuner, hvor der ved lovens ikrafttræden ikke findes et statstilskudsberettiget folkebibliotek, skal der inden 1. april

1969 etableres en biblioteksbetjening, som opfylder denne lovs bestemmelser.

Stk. 5. Biblioteksdirektøren kan under særlige omstændigheder meddele en tidsbegrænset dispensation fra bestemmelsen i stk. 4.

§ 4. For hvert kommunalt folkebibliotek udfærdiger kommunalbestyrelsen en vedtægt, der skal indeholde oplysninger om bibliotekets virkeområde og styrelse samt for biblioteker med heltidsbeskæftiget personale bestemmelser om bogvalgets organisation, jfr. § 14, stk. 2. For hvert selvejende bibliotek udfærdiges en vedtægt med tilsvarende indhold samt med oplysning om bibliotekets ejendomsforhold. De selvejende bibliotekers vedtægter skal godkendes af vedkommende kommunalbestyrelse og af biblioteksdirektøren.

Stk. 2. I biblioteker med heltidsbeskæftiget personale skal der desuden findes en arbejdsfordelingsplan, som stadfæstes af bibliotekets ledelse.

§ 5. Til ét folkebibliotek inden for hvert virkeområde yder staten et driftstilskud, der udgør 20 pct. af bibliotekets samlede driftsudgifter. Driftstilskuddet udbetales i henhold til et af vedkommende kommunalbestyrelse godkendt budget i løbet af det finansår, for hvilket det er beregnet, og reguleres endeligt efter regnskabsårets udløb på grundlag af bibliotekets af kommunalbestyrelsen godkendte regnskab.

Stk. 2. Særlige statstilskud, som måtte være ydet biblioteket i ét finansår i medfør af § 18 eller med anden hjemmel, fradrages inden den endelige beregning af driftstilskuddet for samme eller nærmest følgende finansår.

Stk. 3. I de tilskudsberettigede driftsudgifter indgår foruden egentlige lejebeløb udgiften til lokaler i bygninger, der ejes af vedkommende kommune eller selvejende bibliotek eller er stillet gratis til rådighed af andre, med et ansat beløb i henhold til regler, der fastsættes af ministeren for kulturelle anliggender efter indstilling fra biblioteksdirektøren og biblioteksrådet og efter forhandling med de kommunale organisationer. Udgiften til lys og varme i sådanne lokaler indgår med et af biblioteksdirektøren godkendt beløb.

Stk. 4. Af beløb anvendt til løst inventar ved nybygninger eller gennemgribende ombygninger kan der ydes et særligt statstilskud

på indtil 50 pct. efter nærmere af ministeren fastsatte regler under forudsætning af, at sådanne beløb holdes uden for bibliotekets almindelige driftsbudget og regnskab, jfr. stk. 1.

Stk. 5. Staten yder endvidere et tilskud, der udgør 19 pct. af statstilskuddet, ydet i henhold til stk. 1-3 og § 15 som en dispositionssum til støtte af biblioteker i områder, hvor disse ikke er fuldt udbygget. Dispositionssummen fordeles efter nærmere af ministeren for kulturelle anliggender fastsatte regler.

§ 6. Såfremt biblioteksarbejdet udføres af en eller flere heltidsbeskæftigede personer, skal bibliotekets leder være faguddannet bibliotekar.

Stk. 2. Ved biblioteker i virkeområder med over 5.000 indbyggere skal der inden 1. april 1969 være ansat en heltidsbeskæftiget bibliotekar samt den nødvendige medhjælp.

Stk. 3. Biblioteksdirektøren kan under særlige omstændigheder meddele en tidsbegrænset dispensation fra de i stk. 1 og 2 omhandlede bestemmelser.

§ 7. Ansættelse af ledende bibliotekar skal for biblioteker med heltidsbeskæftiget personale ske efter indhentet udtalelse fra biblioteksdirektøren.

Stk. 2. For andre bibliotekers vedkommende skal ledelsen give biblioteksdirektøren meddelelse om forestående ansættelse af biblioteksleder.

Kapitel 3

Centralbiblioteker

§ 8. Ministeren for kulturelle anliggender afgør efter indstilling fra biblioteksdirektøren og biblioteksrådet, hvilke biblioteker der efter denne lovs ikrafttræden kan godkendes som centralbiblioteker. Ved afgørelsen vil der være at tage hensyn til, at centralbiblioteksområdet får en passende størrelse, og at centralbiblioteket med hensyn til lokaler, bogbestand og personale er af en sådan standard, at den særlige centralbiblioteksopgave kan løses på forsvarlig måde.

§ 9. Centralbiblioteket skal støtte de lokale biblioteker i centralbiblioteksområdet, jfr. § 8, ved at udlåne eller fremskaffe bøger og

andet egnet materiale, som de pågældende biblioteker ikke selv ejer, og ved at yde råd og biblioteksteknisk bistand i nødvendigt omfang. Centralbiblioteket virker tillige som lokalt folkebibliotek for sit virkeområde, jfr. § 2, stk. 1.

§ 10. For kommunale centralbibliotekers vedkommende tiltrædes det i § 3, stk. 1, omhandlede udvalg, når udvalget behandler sager, der har betydning for den biblioteksmæssige betjening af områdets kommuner, af en repræsentant for hvert af de tilskudspligtige amtsråd, udpeget af samme. Såfremt et centralbibliotek opretholdes som selvejende, jfr. § 3, stk. 3, tiltrædes bestyrelsen på tilsvarende måde af repræsentanter for det eller de tilskudspligtige amtsråd.

Stk. 2. Der nedsættes for hvert centralbibliotek et rådgivende kontaktudvalg vedrørende oplandsarbejde bestående af:

- 1 medlem valgt af kommunalbestyrelsen.
- 1 medlem valgt af amtsrådet.
- Amtsskolekonsulenten.
- Overbibliotekaren.
- Oplandsbibliotekaren.
- Den ledende børnebibliotekar.
- 3 repræsentanter for områdets biblioteker.

Såfremt centralbibliotekets virksomhed berører mere end et amt, kan det i § 3, stk. 1, omhandlede udvalg bestemme, at der i kontaktudvalget skal være mere end én amtsrådsrepræsentant og mere end én amtsskolekonsulent.

Stk. 3. Hvor der i tiden fra 1. april 1970 til 31. marts 1972 er mere end ét centralbibliotek inden for et amt, nedsættes i stedet for de i stk. 2 nævnte udvalg et fælles rådgivende kontaktudvalg for alle centralbiblioteker i amtet. Udvalget består af:

- 1 medlem valgt af kommunalbestyrelsen i hvert af centralbibliotekernes hjemstedskommune.
- 1 medlem valgt af amtsrådet.
- 1 amtsskolekonsulent eller 1 af amtsskolekonsulenternes faglige medhjælpere i skolebiblioteksarbejde, udpeget af amtsrådet.
- Overbibliotekaren, den ledende oplandsbibliotekar og den ledende børnebibliotekar ved hvert af centralbibliotekerne.
- 3 repræsentanter for de øvrige biblioteker i amtet.

§ 11. Centralbiblioteker modtager ud over det i § 5, stk. 1, omtalte driftstilskud et særligt tilskud til centralbiblioteksvirksomheden svarende til udgifterne ved den biblioteksmæssige betjening af områdets kommuner bortset fra hjemstedskommunen i henhold til et af kommunalbestyrelsen og amtsrådet (amtsrådene) godkendt budget. Centralbibliotekstilskuddet kan højst udgøre et grundbeløb på 60.000 kr. samt 2 kr. pr. indbygger i centralbiblioteksområdet bortset fra hjemstedskommunen og kommuner med 20.000 indbyggere eller derover, begge beløb forhøjet eller nedsat med 3 pct. for hver fulde 3 points udsving ud over 100 i det i henhold til lov nr. 83 af 16. marts 1963 beregnede reguleringspristal. Af centralbibliotekstilskuddet yder staten forlods den del, der svarer til 2 kr. pr. indbygger i købstadskommuner med under 20.000 indbyggere, bortset fra hjemstedskommunen, medens resten af tilskuddet afholdes med lige store dele af staten og vedkommende amt (amter). Centralbibliotekstilskuddet udbetales i løbet af det finansår, for hvilket det er beregnet, og reguleres endeligt efter regnskabsårets udløb på grundlag af bibliotekets af kommunalbestyrelsen og amtsrådet (amtsrådene) godkendte regnskab for oplandsvirksomheden.

Stk. 2. For finansårene 1970-71 og 1971-72 udgør centralbibliotekstilskuddet til det enkelte centralbibliotek dog samme beløb som tilskuddet for 1969-70, jfr. stk. 1 og tilskuddet afholdes med lige store dele af staten og vedkommende amt (amter). Beløbet forhøjes eller nedsættes med 3 pct. for hver fulde 3 points udsving ud over 133 i det i stk. 1 nævnte reguleringspristal.

Stk. 3. Fra finansåret 1972-73 udgør centralbibliotekstilskuddet til det enkelte centralbibliotek samme beløb som tilskuddet for finansåret 1970-71 til centralbibliotekerne inden for vedkommende amtskommunes område, jfr. stk. 2, med fradrag af grundbeløbet på 60.000 kr. for hvert af de biblioteker, der er ophørt at virke som centralbibliotek. Tilskuddet afholdes med lige store dele af staten og vedkommende amtskommune. Alle de nævnte beløb forhøjes eller nedsættes med 3 pct. for hver fulde 3 points udsving ud over 142 i det i stk. 1 nævnte reguleringspristal.

Stk. 4. Det særlige tilskud til centralbiblioteket for Københavns amt fastsættes dog af amtsrådet til et efter centralbiblioteksvirk-

somhedens omfang passende beløb, som ikke må være lavere end det for finansåret 1964-65 budgetterede centraltilskud og amtstilskud. Heraf udreder staten halvdelen, dog højst 125.000 kr., og amtet resten.

Stk. 5. På de årlige finanslove opføres et beløb som tilskud til de storkøbenhavnske folkebibliotekers fællesopgaver.

Stk. 6. Som støtte til Københavns kommunebibliotekers udlån til andre biblioteker ydes et årligt statstilskud på 100.000 kr., forhøjet eller nedsat med 3 pct. for hver fulde 3 points udsving ud over 100 i det i henhold til lov nr. 83 af 16. marts 1963 beregnede reguleringspristal.

Kapitel 4

Skolebiblioteker

§ 12. Ved alle skoler i folkeskolen bør det tilstræbes, at der inden 1. april 1969 oprettes et skolebibliotek som led i det kommunale skolevæsen og i samarbejde med folkebiblioteket med hensyn til budget, bogvalg og biblioteksteknik.

Stk. 2. Skolebibliotekernes formål er at tjene skolens undervisning og at give alle skolens elever adgang til nyttig og udviklende læsning på en sådan måde, at der kan ydes den nødvendige vejledning ved bøgerens benyttelse. Kommunalbestyrelsen afgør, om udlån af fritidslæsning skal kunne ske gennem skolebiblioteket eller alene gennem folkebibliotekets børneafdeling.

§ 13. I skoleplanen optages der bestemmelser om de enkelte skolebibliotekers ordning og virkeområde, herunder om samarbejdet med det stedlige folkebibliotek.

§ 14. Skolekommissionen - i København skoledirektionen - nedsætter efter forhandling med folkebibliotekets ledelse et skolebiblioteksudvalg, der er rådgivende for skole- og biblioteksmyndighederne i spørgsmål vedrørende kommunens skolebiblioteker.

Stk. 2. Skolekommissionen (skoledirektionen) og folkebibliotekets ledelse nedsætter i forening et bogudvalg til at forestå valget af bøger til skolebibliotekerne og folkebibliotekets børneafdeling.

Stk. 3. Den daglige ledelse af et skolebibliotek varetages af en lærer ved den pågældende skole (skolebibliotekaren), der udpeges efter indstilling af vedkommende skoleleder.

Stk. 4. I kommuner med flere skoler kan en af skolebibliotekarerne virke som ledende skolebibliotekar og efter kommunalbestyrelsens indstilling normeres som skolebibliotekskonsulent, jfr. skoletilsynslovens § 26, stk. 3. Ved Københavns kommunale skolevæsen ansættes en skolebiblioteksinspektør, der uden at være skolebibliotekar fører tilsyn med kommunens skolebiblioteker. For andre kommuner med et skolevæsen af betydelig størrelse kan undervisningsministeren godkende en tilsvarende ordning. Stillingen som ledende skolebibliotekar (skolebibliotekskonsulent) normeres i så fald med lønning efter folkeskolens 6. lønningsklasse.

§ 15. Til skolebiblioteker i folkeskolen ydes der statstilskud efter reglerne i § 5, stk. 1-3, dog således at statens tilskud udgør 15 pct. af skolebibliotekets samlede driftsudgifter. Statens tilskud til skolebibliotekers anskaffelse af klassesæt kan højst beregnes i forhold til en af undervisningsministeren efter forhandling med finansudvalget fastsat procentdel af vedkommende kommunes samlede årlige udgifter til undervisningsmidler, herunder til skolebibliotekernes bogbestand.

§ 16.*) For hvert centralbiblioteksområde kan der i samarbejde med centralbiblioteket med undervisningsministerens godkendelse oprettes en fælleskommunal samling indeholdende klassesæt og andet egnet biblioteksmateriale til supplerer af samlingerne i områdets skolebiblioteker.

Stk. 2. Sådanne samlinger ledes af en styrelse, om hvis sammensætning og virksomhed de nærmere regler fastsættes af undervisningsministeren.

Stk. 3. Styrelsen kan antage en daglig leder af samlingen.

Stk. 4. Udgifterne ved samlingens oprettelse og drift afholdes af de deltagende kommuner i forhold til antallet af børn ved de af ordningen omfattede skoler, medmindre andet i det enkelte tilfælde måtte være aftalt.

Stk. 5. Til de heromhandlede samlinger ydes der uafhængigt af tilskuddet til central-

*) § 16 udgår med virkning fra den 1. april 1976, jfr. § 3 i lov nr. 314 af 26. juni 1975.

biblioteket, statstilskud efter reglerne i § 15 inden for et af undervisningsministeren godkendt budget.

Stk. 6. Der kan ydes tilskud efter stk. 5 til fortsat drift af samlinger, oprettet inden 1. april 1972 i henhold til stk. 1.

§ 17. Nærmere regler om skolebibliotekerne, herunder de i § 16 omhandlede fælleskommunale samlinger,*) indretning og virksomhed fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med de kommunale organisationer og, for så vidt angår regler om samarbejde med folkebibliotekerne, efter forhandling med ministeren for kulturelle anliggender.

Kapitel 5

Særlige bevillinger

§ 18. Af de i henhold til § 5, stk. 1-3 og stk. 5, samt § 15 og § 16, stk. 5, beregnede tilskud tilbageholdes 3,25 pct. som en rådighedssum til løsning af bibliotekernes fællesopgaver. 80 pct. af dette beløb fordeles af ministeren for kulturelle anliggender, medens 20 pct. fordeles af undervisningsministeren.

Stk. 2. På de årlige finanslove opføres følgende særlige bevillinger:

- Et beløb, der ydes folkebiblioteker, som efter øvnskomst med forsvarsministeriet har oprettet udlånsfilialer på militære tjenestesteder, til indkøb af bøger og andet egnet materiale og til indbinding og katalogisering.
- Et beløb som særligt statstilskud til Søfartens Bibliotek.
- Et beløb som særligt statstilskud til Centralbiblioteket for Tuberkulosepatienter.
- Et beløb, hvoraf der efter biblioteksdirektørens indstilling af ministeren for kulturelle anliggender kan ydes tilskud til enkelte folkebibliotekers løsning af særlige opgaver og til løsning af folkebiblioteksmæssige opgaver, der ikke kan tilgodeses gennem nærværende lovs øvrige bestemmelser.

§ 19. Efter regler fastsat af ministeren for kulturelle anliggender yder staten danske forfattere m.fl. et årligt vederlag på 1,60 kr.

for hvert bind, hvormed de er repræsenteret i folke- og skolebibliotekerne. Staten yder herudover et beløb på 220.000 kr., der uddeles efter ansøgning til oversættere, som er repræsenteret i folke- og skolebibliotekerne. Beløbene forhøjes eller nedsættes med 3 pct. for hver fulde 3 points udsving i reguleringspristallet 100.

Kapitel 6

Bibliotekstilsynet og biblioteksrådet

§ 20. Biblioteksdirektøren, der leder Bibliotekstilsynet, beregner og fordeler statens tilskud og yder bibliotekerne råd og vejledning.

§ 21. Biblioteksrådet, for hvilket biblioteksdirektøren er formand, består i øvrigt af 16 medlemmer, nemlig:

Overbibliotekaren ved statsbiblioteket i Århus.

Rektor for Danmarks biblioteksskole.

Direktøren for bibliotekscentralen.

Skolebibliotekskonsulenten.

1 repræsentant for Den danske Købstadsforening.

1 repræsentant for De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark.

1 repræsentant for Foreningen Bymæssige Kommuner.

1 repræsentant for Amtsrådsforeningen i Danmark.

1 repræsentant for Københavns kommune.

5 repræsentanter for Danmarks Biblioteksforening, heraf 1 for hver af de fire grupper i sektion 1 (folkebibliotekssektionen).

1 repræsentant for Danmarks Skolebiblioteksforening.

1 repræsentant for centralbibliotekarerne.

Stk. 2. Rådets medlemmer beskikkes af ministeren for kulturelle anliggender, for de 12 sidstnævntes vedkommende efter indstilling fra de pågældende organisationer, centralbibliotekarernes repræsentant dog efter indstilling fra centralbibliotekarmødet. Samtlige beskikkelser sker for et tidsrum af 3 år. Skulle de bestående biblioteks- og bibliotekarorganisationer opløses, eller skulle der opstå foreninger eller institutioner, der må sidestilles med disse, afgør ministeren, hvor-

*) Ordene », herunder de i § 16 omhandlede fælleskommunale samlinger,« udgår med virkning fra den 1. april 1976, jfr. § 3 i lov nr. 314 af 26. juni 1975.

ledes der skal forholdes ved valget af de pågældende medlemmer af biblioteksrådet.

Stk. 3. Biblioteksrådet sammenkaldes til møde, så ofte ministeren eller biblioteksdirektøren anser det for nødvendigt, dog mindst 2 gange årligt. Endvidere skal rådet indkaldes til møde, når mindst 5 medlemmer forlanger det.

Stk. 4. Det årlige budget forelægges af biblioteksdirektøren for rådet, før det indsendes til ministeren for kulturelle anliggender. De af biblioteksdirektøren i henhold til § 2, stk. 2, § 3, stk. 2 og § 6, stk. 3, trufne afgørelser kan indbringes for biblioteksrådet.

Stk. 5. Rådet skal af ministeren for kulturelle anliggender høres om sager af principiel betydning for det i denne lov omhandlede biblioteksvæsen, ligesom rådet af egen drift kan gøre indstilling til ministeren om sådanne spørgsmål.

Kapitel 7

Slutningsbestemmelser

§ 22. Ministeren for kulturelle anliggender udfærdiger efter indstilling fra biblioteksdirektøren og biblioteksrådet, for skolebibliotekernes vedkommende efter forhandling med undervisningsministeren, en bekendtgørelse om lovens gennemførelse. Bekendtgørelsen kan tillige indeholde nærmere bestemmelser om folkebibliotekernes indretning og virksomhed, herunder vejledende retningslinjer for lokaler, personale og bogbestand m.v. for de forskellige bibliotekstyper.

§ 23. Loven træder i kraft den 1. april 1965.

Stk. 2. I finansåret 1965-66 kan der til intet bibliotek ydes lavere statstilskud, end biblioteket ville have oppebåret i samme finansår i henhold til reglerne i bekendtgørelse nr. 128 af 16. april 1959 af lov om folkebiblioteker.

Stk. 3. Lov om folkebiblioteker, jfr. bekendtgørelse nr. 128 af 16. april 1959, ophæves.

Stk. 4. Loven optages til revision senest i folketingsåret 1977-78.

§ 24. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Ministeriet for kulturelle anliggender, den 9. december 1975

NIELS MATTHIASSEN

/ E. Thrane

Lov nr. 212 af 18. maj 1977.

Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

I lov om folkebiblioteker m.v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 600 af 9. december 1975, ændres i § 23, stk. 4, »folketingsåret 1977-78« til: »folketingsåret 1979-80«.

Givet på Christiansborg slot, den 18. maj 1977.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

MARGRETHE R.

/ NIELS MATTHIASSEN

Lov nr. 280 af 16. juni 1980

Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:

Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1

I lov om folkebiblioteker m.v., jfr lovbe-
kendtgørelse nr. 600 af 9. december 1975,
som ændret ved lov nr. 212 af 18. maj 1977,
foretages følgende ændringer:

1. I § 19 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 2. Regulering på grundlag af regule-
ringspristallet for januar 1980 bortfalder.
Dette gælder dog ikke for vederlag til forfat-
tere, hvis samlede vederlag i medfør af stk. 1
ikke overstiger, eller ved reguleringen kom-

mer til at overstige, et beløb svarende til den
i lov nr. 129 af 29. marts 1979 om forlængel-
se af kollektive overenskomster og aftaler
m.v. § 2, stk. 1, nr. 2, nævnte garantibeta-
ling.«

2. I § 23, stk. 4, ændres »folketingsåret
1979-80« til: »folketingsåret 1980-81«.

§ 2

Loven træder i kraft ved bekendtgørelsen
i Lovtidende. § 1, nr. 1, har dog virkning fra
31. marts 1980.

Givet på Christiansborg slot, den 16. juni 1980

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

I Dronningens navn:

INGRID

Dronning af Danmark

Rigsforstander

/ LISE ØSTERGAARD

Lov nr. 250 af 27. maj 1981

Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1

I lov om folkebiblioteker m.v., jfr. lovbe-
kendtgørelse nr. 600 af 9. december 1975,
som ændret ved lov nr. 212 af 18. maj 1977
og lov nr. 280 af 16. juni 1980, affattes § 5,
stk. 5, således:

»Stk. 5. Staten yder endvidere et tilskud,
der udgør 19 pct. af statstilskuddet, ydet i
henhold til stk. 1-3 og § 15 som en disposi-
tionssum til støtte af biblioteker i områder,
hvor disse ikke er fuldt udbygget. Uanset

bestemmelsen i 1. pkt. kan indtil 2,5 mill. kr.
årligt af dispositionssummen anvendes til
støtte af oprettelse og drift af kommunale
lydavisere for blinde og svagtseende. Ministe-
ren for kulturelle anliggender fastsætter nær-
mere regler for dispositionssummens forde-
ling.«

§ 2

Loven har virkning fra og med finansåret
1981.

Givet på Christiansborg slot, den 27. maj 1981

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

MARGRETHE R

/ LISE ØSTERGAARD

Lov nr. 287 af 10. juni 1981

Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:

Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

I lov om folkebiblioteker m.v., jfr. lovbe- ændres i § 23, stk. 4, »folketingsåret 1980-
kendtgørelse nr. 600 af 9. december 1975, 81« til: »folketingsåret 1981-82«.
som ændret ved lov nr. 280 af 16. juni 1980,

Givet på Christiansborg slot, den 10. juni 1981

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

MARGRETHE R

/ LISE ØSTERGAARD

**Folketingets forhandlinger
vedrørende
Lov om Folkebiblioteker m.v. 1963-1981.**

Folketingsåret 1963-64:

»Lov om folkebiblioteker m.v.«

FT, sp. 2392, 2636, 4901, 5146; Tillæg A, sp. 869; Tillæg B, sp. 685 og 837; Tillæg C, sp. 449.

Folketingsåret 1968-69:

»Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.« (om dispensation til kommuner med deltidsbibliotekarbetjening).

FT, sp. 2612, 3471, 3891, 4040; Tillæg A, sp. 3267; Tillæg C, sp. 247.

Folketingsåret 1969-70:

»Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.« (om centralbiblioteker og udsættelse af lovens revision).

FT, sp. 1706, 1902, 3695, 3848; Tillæg A, sp. 1375; Tillæg B, sp. 321; Tillæg C, sp. 247.

Folketingsåret 1970-71:

1) »Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.« (om statens driftstilskud).

FT, sp. 1645, 3192, 5053, 5189; Tillæg A, sp. 1613; Tillæg B, sp. 1003; Tillæg C, sp. 677.

2) »Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.« (om udsættelse af lovens revision).

FT, sp. 6873, 7095, 7197, 7239; Tillæg A, sp. 3691; Tillæg C, sp. 1075.

Folketingsåret 1971-72:

»Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.« (om centralbibliotekstilskuddet og udsættelse af lovens revision).

FT, sp. 3749, 4301, 5550, 5618; Tillæg A, sp. 7393; Tillæg B, sp. 1081 og 1099; Tillæg C, sp. 333.

Folketingsåret 1972-73:

»Forslag til lov om folkebiblioteker«. Af kulturministeren.

FT, sp. 3515, 4416; Tillæg A, sp. 5505.

Folketingsåret 1973-74:

2. samling:

»Forslag til lov om folkebiblioteker«. Af kulturministeren.

FT, sp. 2016, 3591; Tillæg A, sp. 1617; Tillæg B, sp. 893.

Folketingsåret 1974-75:

1) 1. samling:

»Forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.« (om begrænsning af driftstilskud til folke- og skolebiblioteker). Af kulturministeren.

FT, sp. 1086, 1865; Tillæg A, sp. 1419.

2) 1. samling:

»Forslag til lov om folkebiblioteker«. Af kulturministeren.

FT, sp. 1760; Tillæg A, sp. 1617.

3) 2. samling:

»Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.« (om rådighedssummen).

FT, sp. 5567, 5953, 6666, 7113; Tillæg A, sp. 5081; Tillæg B, sp. 1395; Tillæg C, sp. 765.

4) 2. samling:

»Forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.« (om begrænsning af driftstilskud til folke- og skolebiblioteker). Af Nathalie Lind (V).

FT, sp. 58, 3890; Tillæg A, sp. 365.

Folketingsåret 1975-76:

Forslag til lov om folkebiblioteker. (Af Poulsaard m.fl. (FP)).

FT, sp. 3953, 6973, 8607, 8807; Tillæg A, sp. 2477; Tillæg B, sp. 881.

Folketingsåret 1976-77:

1. samling:

»Forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.« (om udsættelse af lovens revision). Af kulturministeren.

FT, sp. 3424; Tillæg A, sp. 2799.

2. samling:

»Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.« (om udsættelse af lovens revision).

FT, sp. 606, 1936, 3885, 4422; Tillæg A, sp. 3217; Tillæg B, sp. 401; Tillæg C, sp. 201.

Folketingsåret 1977-78:

»Forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.« (om det tyske mindretals biblioteksvæsen). (Af Jes Schmidt, (CD)).

FT, sp. 2124, 3970; Tillæg A, sp. 1585.

Folketingsåret 1979-80:

1) 2. samling:

»Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.« (om udsættelse af lovens revision).

FT, sp. 5577, 6520, 10445, 10623; Tillæg A, sp. 3549; Tillæg B, sp. 857; Tillæg C, sp. 523.

2) »Forslag til folketingsbeslutning om særligt statstilskud til oprettelse af lokale lyd-aviser for blinde- og svagtseende«. (Af Ingerlise Koefoed m.fl. (SF)).

FT, sp. 6813, 8573; Tillæg A, sp. 4893.

Folketingsåret 1980-81:

1) »Forslag til lov om biblioteker«. (Af Steffensen m.fl. (KrF)).

FT, sp. 6308, 11630; Tillæg A, sp. 3953.

2) »Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.« (om statstilskud til lokale lyd-aviser).

FT, sp. 8652, 10131, 11626, 12818; Tillæg A, sp. 5151; Tillæg C, sp. 805.

3) »Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v.« (om udsættelse af lovens revision).

FT, sp. 11209, 11628, 12600, 12818; Tillæg A, sp. 4589; Tillæg B, sp. 897; Tillæg C, sp. 627.